Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... гарана | № 266 (17389) | 1986 оной ноябриин 19, среда | Сэн 3 мүн.

КОМИССИНУУДАЙ ЗАСЕДАНИ

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй Гадаадын хэрэгүүдые эрхилдэг комиссинуудай хамтын заседани ноябриин 17-до Кремль соо болобо.

Союзай Соведэй Гадаадын хэрэгүүдые эрхилдэг комиссиин түрүүлэгшэ — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Е. К. Лигачев, Национальностьнуудай Соведэй Гадаадын хэрэгүүдые эрхилдэг комиссиин түрүүлэгшэ — КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. Ф. Добрынин заседаниин хүдэлмэридэ хабаадаба.

СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай түрүүлэгшэнэр Л. Н. Толкунов, А. Э. Восс, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. Н. Ментешашвили мүн лэ заседанида хабаадаhан байгаа.

Е. К. Лигачев заседаниие хүтэлөө.

Совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй Рейкьявигта болоhон уулзалгын hүүлээр тохёолдоhон оршон байдалые зүбшэн хэлсэhэнэйнгээ hүүлээр «Дэлхэйн парламентнуудта болон арадуудта» гэhэн хандалга СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаха үүсхэл гаргахыень комиссинууд шиидхэhэн байгаа.

(ТАСС).

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКА ХҮГЖЭЛТЫЕ ХУРДАДХАЛГЫН ЗАМААР

...бан нэгэдэхи ...рховно Соведэй ... сесси ноябриин ... Ехэ ордон соо ...hэн байгаа. ...рховно Соведэй ...түрүүшын хамтын ... СССР-эй Ми- ... Соведэй Түрүү- ...дэхи орлогшо, ...анай түрүүлэг- Н. В. Талызин, ...нсын министр ... Гостев элидхэл-

...нуудай Акаде- ... депутат Г. И. ...үдые зүб- ... хабаадахадаа, ...об манай эко- ...нхы дээрэнь ...лгаха, ороной ...номическа хүг- ...хаха хараа бо- ... гээд СССР- ...й Академи тоо- ...дүүлээ. ... үргэлжэ дээ- ...hоор хангаха- ...уноо үеын тон ...тическа процес- ...бэридэ нэбтэ- ...дай ажахын эгээл ...ческа ашаг олзо ... Тиимэhээ үйлэд- ... шэнэ техноло- ...цессүүдые, поро- ...урги болон бу- ...дые нэбтэрүүлхэ ... түсэбэй проектын гол зүйл болоно. hалбаринууд хоорондын эрдэм-техникын комплекснуудаар нэн түрүүн эдэ технологинууд бэелүүлэгдэхэ юм.

Агропромышленна комплексдо эрдэм-техникын дэбжэлтын асуудалнуудта түсэбэй проект соо ехэ анхарал хандуулагдана.

Үндэhэн шухала болон прикладной эрдэм шэнжэлгэнүүдые хүгжөөлгэдэ, тэдэнэй үрэ дүнгүүдые хэрэглэлгэдэ Г. И. Марчук онсо анхаралаа хандуулба. СССР-эй Наукануудай академиин, союзна республикануудай Наукануудай академинүүдэй, ехэ ехэ дээдэ hургуулинуудай эрдэмтэдэй зохёоhон тон шэнэ түхэлэй технико, материалнуудые, технологинуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ олохон даабаринууд Гүрэнэй түсэбэй проект соо бии. Академическэ эрдэм ухаанай эмхи зургаануудай түгэсхэгдэhэн 300 шахуу ехэ хүдэлмэри, дээдэ hургуулинуудай 400 зохёол, бүтээл арадай ажахын hалбаринуудтай сэхэ холбоо барисаа тогтооhоной үндэhөөр үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэ байна.

Эмхидхэлэй-ажахы эрхилэлгын бүхы хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгаха зорилгонууд академиин байгууламжые, хүтэлбэрилгын гуримые мүн лэ хубилгаха эрилтэ табина гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Тэрэнэй гол шатын — Наукануудай академиин тусхай шэглэлтэй отделенинүүдэй үүргэ дээшэлүүлэгдэнэ, институдуудай байгууламжа нарижуулан hайжаруулагдана.

ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ депутат С. А. Шалаев трибунада гараба. Ажалша коллективүүдэй оруулhан эгээл шухала дурадхалнуудые ВЦСПС СССР-эй Госпланай, СССР-эй Финансын министерствын анхаралда табяа hэн. Эдэ бүгэдэ Гүрэнэй түсэбэй болон бюджедэй проектнүүд соо тодорхой hууриия олоhон байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түсэбые бэелүүлхын тула хүтэлбэрилгын бүхы шатанууд, ажалша коллектив бүхэн улам бүри эршэмтэйгээр хүдэлхэ, бүхы нөөсэнүүдые элсүүлхэ, ажал хэрэгтээ зохёохы ёhоор хандаха зэргэтэй гэжэ депутат хэлэбэ.

Эгээл хоморой шухаг продукци үйлэдбэрилхын тула угтамжын түсэбүүдые хараалhанай ашаар нэмэлтэ нөөсэнүүд абтаха аргатай байна. 800 гаран предприятиин коллективүүд ерэхэ жэлдэ табан жэлэй даабаринуудые үлүүлhэн уттамжын түсэбүүдые абанхай.

Гэбэшье түсэбэй проект соо шухала хэрэгтэй эд бараагаар, hуудал байдалыень хангалгаар хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлхые үшөөл хараалагданагүй, энэ зорилгые шиидхэлгэ гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь байhаар.

Ерэхэ жэлдэ ажалай эрхэ байдал hайжаруулха, хамгаалха талаар үргэн ехэ шэнэ хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Ерэхэ жэлэй түсэбэй проект соо социальна хүгжэлтын комплексно бүлэгэй бии байгаашье hаань, үйлэдбэри дээрэ хүдэлдэг хүнүүдэй ажалай эрхэ байдал үндэhөөрнь hайжаруулха, хамгаалха хэмжээнүүдэй ниитэ гүрэнэй удха шанар тэрэн соо үшөөл хангалтагүйгөөр харуулагдаhан байна.

Социалис мүрысөө шэнэ шатада гаргаха, тэрэ эндэ ёhын тэдыдэ, албан хойрогоор хандаха ябадалые усадхан зайсуулха, ажалшадай дунда ябуулагдадаг эмхидхэлэй, үйлэдбэриин, ниитэ, экономическа ба хүмүүжүүлгын бүхы түхэл шэнжэнүүдээр экономикодо, гурим журамые бэхижүүлгэдэ үүргэ нүлөөгөө шангадхаха гээшэ гол зорилгомнай болоно гэжэ профсоюзай организацинууд тоолоно гээд депутат хэлээ.

Энээгээр СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай түрүүшын хамтын заседани дүүрэбэ.

СОЮЗАЙ СОВЕДТЭ

...ведэй түрүүшын ... часта СССР-эй ...ведэй Палатануу- ...нуудай зал соо

... Алиев, В. И. Во- ... А. Громыко, Л. Н. ... А. Кунаев, Е. К. ... И. Рыжков, М. С. ... В. В. Щербицкий, ..., В. И. Долгих, ...ов, Ю. Ф. Соло- ...лызин, В. А. Мед- Разумовский, И. В. ...дэй ерэжэ hуу- ...дуудууд болон айл- ...шалгаар угтаа. ...ведэй түрүүлэгшэ ...новой түрүүлэлгэ ... болобо.

...андатна комис- ...шэ К. С. Демир- ...эн тушаа депута- ... hунгагдаhан де- ... эрхэ түлөөлэлгэ- ... тухай тогтоол ... баталан абаhан

... дээрэ Союзай Со- ...ргэлжын зарим ...ай бүридэлдэ ху- ... оруулагдаба.

...Соведэй Түсэблэл- ...тнэ комиссиин тү- ... А. Масол СССР- ...ческа ба социаль- ... 1987 оной гүрэ- ...хай, СССР-эй Эко- ... ба социальна хүг- ... оной түсэбэй яма- ...лгэдэжэ байhан тухай, СССР-эй 1987 оной Гүрэнэй бюджет тухай ба СССР-эй 1985 оной бюджедэй гүйсэдхэл тухай Союзай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай нэмэлтэ элидхэл хээ.

Ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ гол эрхэ нүхэсэл болохо эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха асуудалда тэрэ тогтожо хэлэбэ. Энэ талаар министерствэнүүд болон албан зургаануудай ажал ябуулгада мүнөө дээрээ үндэhэн хубилалтанууд үшөөл болоогүй байhаар гэжэ комиссинууд тоолоно гээд тэрэ тэмдэглээ.

Түүхэй эдүүдые, материалнуудые, түлишэ болон элшэ хүсэ алмаха, гамтайгаар хэрэглэхэ талаар шэглүүлэгдэhэн хүдэлмэриин хэмжээн хангалтагүй байна гээд комиссинууд онсолон зааба гэжэ үгэ хэлэгшэ бүхы hалбаринуудай түсэбүүдые зүбшэн хэлсэхэдээ, зааhан байна.

Арадай ажахыда урьhаламжын политикын ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар партиин хараалhан хэмжээнүүд капитальна барилга дээрэхи ажал хэрэгүүдые үндэhөөрнь hайжаруулха эрилтэ табина гэжэ үгэ хэлэгшэ саашадаа мэдүүлбэ.

Гэр байрын ба социально-соёлой барилгын программа хаража үзэлгэдэ комиссинууд онсо анхаралаа хандуулhан байгаа. Саг үргэлжын комиссинууд арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые дүн хамта розничнэ үнэ сэнгүүдээр 217,8 миллион түхэригөөр, бюджедэй олзо-оршонуудые 150 миллион түхэригөөр дээшэлүүлхэ арга боломжо бэдэржэ олоhон байна гэжэ үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлээ.

Эдэ заhабаринуудые хараада абажа, СССР-эй 1987 оной Гүрэнэй түсэб болон Гүрэнэй бюджедые баталха дурадхал нэмэлтэ элидхэл хэгшэ оруулhан байгаа.

Партиин ленинскэ хараа шугамые совет арад бодото хэрэгүүдээрээ дэмжэдэг юм гэжэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо депутат Ф. А. Табеев элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгые нээхэдээ тэмдэглэбэ. Бүхы орон соохидол адли, Россин Федерацида эли бодо хубилалтанууд боложо байна: арадай ажахын олонхи hалбаринууд тогтууритай hайнаар хүдэлжэ эхилээ, үйлэдбэриин хэмжээн ургаа, агропромой hалбаринуудай ажал хэрэгүүд hайжараа.

Гэбэшье республикын экономикодо боложо байhан эдэ бүхы хубилалтанууд үшөөл тогтууригүй байhаар гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат А. П. Ляшко үгэ хэлэхэдээ, республикын социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын, ороной арадай ажахын комплексдо тэрэнэй оруулдаг хубитые үргэдхэлгын гол шухала асуудалнуудта анхаралаа хандуулhан байха юм.

Нөөсэнүүдые алмадаг технологинуудые нэбтэрүүлгын, продукци үйлэдбэрилгэдэ материал гаргашалгые бага болголгын, түүхэй эд болон материалнуудые алмалгын хэрэгүүдтэ ушаржа байhан асуудалнууд тухай депутат hанаагаа зобонгёор хэлэбэ. Хоёрдохёо хэрэглэгдэдэг түүхэй эд болбосоруулхын тула hайн технико зохёон бүтээхэ шухала гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Республикымнай коммунистнууд, бүхы ажалшад ажал ябуулгынгаа дүнгүүдые шүүмжэлхы ёhоор сэгнэнэ гэжэ Азербайджанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь депутат К. М. Багиров хэлэбэ. Үйлэдбэриие хүгжөөлгын, ашаг үрыень дээшэлүүлгын бии байгаа бүхы нөөсэнүүд гүйсэд хэрэглэгдээгүй, договорой журамые сахилгада, продукциин шанар дээшэлүүлгэдэ, хүн зониие худалдаа наймаанай болон ажаhуудалай талаар хангалгые hайжаруулгада үндэhэн хубилалтанууд үшөөл түйлагдаагүй байhаар.

Албан тушаалаа хэтэрүүлгэтэй, нюдэ бүрлүүлгэтэй, хээгүй ажалаа үлүүсэ ехээр нэмэжэ бэшэлгэтэй, эдилгэ абалгатай республикын коммунистнууд эрид шангаар тэмсэхэ, хүтэлбэрилгын гурим hайжаруулха, экономическа эрхэ нүхэсэлнүүд, болон урмашуулганuудые эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ, хүдэлмэриин ашаг үрэ болон шанар дээшэлүүлхэ ёhотой.

Хүнүүдтэ анхарха, тэдэнэй элүүрые сахин хамгаалха гээшэ табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түсэбэй шухала хубинь болоно. Москва хотын 79-дэхи поликлиникын терапевтическэ отделениие даагша депутат Л. П. Шурыгина энэ асуудалда онсо анхаралаа хандуулhан байха юм.

hалбариимнай хүдэлмэриие шүүмжэлhыень мэдэрнэбди гэжэ СССР-эй хүнгэн промышленностиин министр депутат В. Г. Клюев хэлэбэ. Ассортиментынгаа, түхэл шэнжынгээ, шанарайнгаа талаар олохон эд бараан хүн зоной улам ургажа байгаа эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ харюусанагүй. Продукциин шанар hайжаруулха талаар шэглүүлэгдэhэн хүдэлмэрые эрид эдэбхижүүлхэ шухала гэжэ hаяхан КПСС-эй ЦК-да болоhон зүблөөн дээрэ заагдаhан байна. Энээнтэй дашарамдуулан, шанар, продукциие гүрэнэй тушаажа абалгада бэлэдхэл — эдэ бүхы асуудалнууд СССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствэдэ бэелүүлэгдэхэ гол шухала зорилгонууд болоно гэжэ депутат мэдүүлээ.

Партиин XXVII съезд дээрэ манай республика тушаа шангахан шүүмжэлэл хэгдээ hэн. Энээнэй ашаар манайда социально-экономическа хүдэлмэриие гуримшуулан hайжаруулха, дутуу дунданууды усадхаха талаар ехэ юумэн хэгдэжэ байна гэжэ Узбекистанай Компартиин Ташкентын обкомой нэгэдэхи секретарь Т. А. Алимов хэлэбэ.

Бии байгаа арга нөөсэнүүдэй багахан хубинь элсүүлэгдэбэ, айхабтар ехэ арга боломжонууд үшөөл хэрэглэгдээгүй байhаар гэжэ үгэ хэлэгшэ областиин ажалшадай түйлаhан амжалтанууд тухай хэлэхэдээ тэмдэглээ.

НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДТЭ

СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай заседаниин залда 17 часта Национальностьнуудай Соведэй түрүүшын заседани эхилээ.

Нүхэд В. М. Чебриковые, А. П. Бирюковые, В. П. Никоновые депутадууд болон айлшад альга ташалгаар угтаба.

А. Э. Воссой түрүүлэлгэ доро заседани үнгэрөө.

Шэнээр hунгагдаhан депутадуудай түлөөлэлгэнүүдые шалгаха тухай мандатна комиссиин элидхэл Национальностьнуудай Соведэй мандатна комиссиин түрүүлэгшэ О. С. Мирошхин хэбэ. Элидхэлээр зохихо тогтоол баталагдан абтаа.

Палатын заседани дээрэ палатын зарим саг үргэлжын комиссинуудай бүридэлдэ хубилалта хэгдээ.

СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын 1987 оной гүрэнэй түсэб тухай, 1986 оной түсэбэй хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байhан тухай, СССР-эй 1987 оной Гүрэнэй бюджет болон 1985 оной бюджедэй гүйсэдхэл тухай Национальностьнуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай нэмэлтэ элидхэл Национальностьнуудай Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ Н. И. Масленников хэбэ.

Палатануудай саг үргэлжын комиссинууд 1987 оной оронной түсэб болон бюджедые уридшалан хаража үзэhэн, мүнөө жэлэй түсэбэй дүүргэлтын ябасые, 1985 оной бюджедэй гүйсэдхэлые шалгажа, тобшолол бэлдэhэн байна гээд тэрэ хэлэбэ. 1987 оной түсэбые бүридхэлгын гол илгаань гэбэл, түйлагдаhан хэмжээнhээ дулдыдуулан түсэблэдэг байhан гуримhаа эрид арсалга мүн болоно.

Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха, арадай ажахын эсэсэй дүнгүүдтэ эрдэм ухаанай нүлөө шангадхаха талаар түсэб дотор хараалагдаhан хэмжээнүүдтэ гол анхарал хандуулагдаа. Продукци тушаан абаха гүрэнэй албанууд муу шанартай техникэ, хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые бүтээлгэдэ найдамтай хаалта хэхэ ёhотой. Гэбэшье зарим газарта энээндэ бэлэн бэшэ гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Социальна барилганuудай объектнүүдые бодхоолгодо үндэhэн хубилалта түйлахые СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудта, республиканска органуудта комиссинууд эрилтэ табиба.

Түсэб дотор Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ ехэ удха шанар олгогдоно. Агропромышленна үйлэдбэриин саашанхи хүгжэлтын эмхидхэлэй, экономическа болон социальна эрхэ нүхэсэлнүүд ерэхэ жэлhээ дүүрэн хүсөөрөө хүдэлгэгдэжэ эхилхэ зэргэтэй.

Хүн зоной түлэжэ шадаха эрилтэ хэрэглэмжые бүри хүсэдөөр хангаха асуудалнуудые комиссинууд гүнзэгыгөөр хаража үзэбэ.

СССР-эй 1987 оной Гүрэнэй түсэб болон бюджедэй даабаринууд КПСС-эй XXVII съездын заабаринуудта харюусана, гээд үгынгөө түгэсхэлдэ депутат хэлэбэ.

Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга коллектив бүхэнэй, ажалша хүн бүхэнэй оруулhан хубитаhаа дулдыдаха гээд Белоруссиин Компартиин Брестскэ обкомой нэгэдэхи секретарь, депутат Е. Е. Соколов онсолон тэмдэглэбэ. Область дотор бии байгаа арга боломжонууд, шэнэдхэн хубилгалгада hаад тодхор болодог горитой дутуу дунданuудта тэрэ гол анхаралаа хандуулаа. Жэшээлбэл, продукциин шанарые hайжаруулха асуудал шангаар табигдана, түсэбөө дүүргэдэггүй коллективүүд бии. Хамтын хэрэгэй түлөө харюусалга хаа хаанагүй дээшэлүүлхэ, түрүү технологи, ажал эмхидхэлгын түрүү түхэл янзануудые зоримгойгоор нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ болоно.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, депутат В. И. Казаков үгэ хэлэхэдээ, республикын экономикодо нөөсэнүүд болон хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд үшөө ехэ байhан зандаа гээд тэмдэглээ. Олохон hалбаринуудта шэнэдхэн хубилгалга аали удаанаар ябуулагдана. Бүтээгдэдэг продукциин номенклатурын талаар хэлсээнүүд болон даабаринуудай ёhоор продукциир хангаха уялгануудые дүүргэлгэдэ гээгдэл бии. Эд бараанай шанарта болон хангалгын хэмжээндэ үсөөн бэшэ зэмэлэлгэ хэгдэдэг.

Россин социально-соёлой секторэй хүгжэлтын хэрэглэмжэнүүдые союзна түсэблэлгын органууд гүйсэд хараада абанагүй гээд депутат шүүмжэлээ.

Львовой «Электрон» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй телевизионно заводой радиоаппаратурын регулировщица депутат Г. С. Жарко үгэ хэлэхэдээ, шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэриин түрүүшын дүнгүүд тухай hанамжаяа хубаалдаа.

Львов хотые уhаар хангалгын орёо асуудал дээрэ депутат баhал тогтоо.

СССР-эй Нефтиин болон газай промышленностиин предприятинуудые барилгын министр, депутат В. Г. Чирсков үгэ хэлэхэдээ, hалбариин хүдэлмэрилэгшэд сагай улариилай орёо хүшэр эрхэ байдалда хүдэлхэ баатай болоно гэжэ тэмдэглэбэ.

Нефтиин уурхайнуудые, тобшолон хэлэбэл, Баруун Сибирьтэ вахтова аргаар ашаглан хэрэглэхэдэ тон шухала социальна hалбариие хүгжөөхэ арга замууд дээрэ үгэ хэлэгшэ тодорхойгоор тогтоо. Түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ, урдынхитай сасуулбал, хамhабэриин ажахынууд түргэнөөр хүгжөөгдэхэ, барилгашадые эд бараагаар хангалга hайжарха байна.

Орон дотор тогтонижожо байhан шэнэ эрхэ байдалда хүнүүдэй эдэбхи үүсхэл улам бүри дээшэлнэ, журам ба эмхи гурим hайжарна, гээд Казахай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо депутат В. А. Гребенюк хэлэбэ.

Теэд hайн хубилалтануудай болоходо, эршэдхэлгэдэ hаад болодог шиидхэгдээгүй асуудалнууд тобойн элирнэ.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь, депутат В. В. Карпов ажабайдалые үнэн зүбөөр харуулха асуудал дээрэ тогтоходоо, КПСС-эй XXVII съездын hүүлээр дутуу дунданууд болон алдуу эндүүнүүд тухай ехээр хэлэдэг, бэшэдэг болонхой гээд тэмдэглэбэ. Гэбэшье манай ажабайдалай гансал муу талануудые, дутуу дундануудые хараха шэглэлтэй эбсэжэ болохогүй гээд тэрэ онсолон зааба. Мүнөөдэр энэмнай үнэхөөрөө үнэн юумэн бэшэ. Партимнай дутуу дунданuудта сэгнэлтэ үгэжэ, ажахын ба оюун бодолой ажабайдалда бии байhан таарамжагүй бүхы үзэгдэлнүүдые дабалгада арад зоноо хүтэлhэниинь ёhотой зүб ябадал болоно.

Литвагай Компартиин Вильнюсэй горкомой нэгэдэхи секретарь, депутат В. К. Микучяускас үгэ хэлэхэдээ, гэр байра барилгын асуудалнуудые дурдаhан байна. Хотодо хубиин гэр барилгые хүгжөөбэл, энэ шухала асуудалые шиидхэлгэдэ туhа нэмэри болохо байгаа гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Байрын шэнэ гэрнүүдые барихын хажуугаар бии байгаа гэрнүүдээ hайнаар байлгаха гээшэ баhал шухала. Энээниие бэелүүлхын тулада материальна ба техническэ зөөри хэрэгтэй.

Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгада, ядерна дайнай аюулые зайсуулан саралгада, мүн газар дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал бэхижүүлгэдэ шэглүүлэгдэhэн КПСС-эй болон Совет гүрэнэй дотоодын ба гадаадын политикые совет арад нэгэн hаналтайгаар дэмжэнэ, гээд Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй заседанинууд дээрэ үгэ хэлэhэн депутадууд онсолон тэмдэглэбэ.

Ороной ерэхэ жэлэй түсэбэй болон бюджедэй проектнүүдые hайшаан дэмжэхые депутадууд дурадхаба.

Ноябриин 18-да СССР-эй Верховно Соведэй сесси хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

СССР-эй 1987 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ ТУХАЙ, СССР-эй 1985 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ГҮЙСЭДХЭЛ ТУХАЙ

СССР-эй финансын министр депутат Б. И. ГОСТЕВОИ хэhэн элидхэл

...эй Со- ... Гүрэ- ... үзэм- ... хоёр- ...щество ...елиин ...киень ...номи- ...замаар хэбэ. ...эрэл- ...ёhо- ...ажал ...энээ- ...лгоно. ...нэдхэн ...байдал ...ндаса- ...эгдэжэ ...ол тү- ... нии- ...поли- ... бэе- ...а үй- ...арад ... улам ...тэ зөө- ...рховно ...тэ та- ...та үн- ...микодо ...билал-танuудта түшэглэнэ, ниитын хүгжэлтын бүхы шэглэлнүүдээр саашадаашье урагшаа дабшаха мүнгэн hангай бааза байгуулхые хараална.

Арадай ажахые эршэдхэлгэ, ниитын үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэ түсэб болон бюджедые гүйсэдхэн бэелүүлгэдэ hайнаар нүлөөлнэ.

Согсолхы экономическа үрэ дүнгүүдэй нэгэн болохо ашаг олзын даабаринууд 1986 ондо амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна. Тэрэнэй ургалта 9 процент болоо. Энэнь уридахи түсэбтэ табан жэлэй дундуур хэмжээнhээ hурагүй дээшээ юм. Бүхы түхэлэй нөөсэнүүд ашаг олзотойгоор ашаглагдадаг болоо, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдараа. Имагтал түүхэй эдүүдые, материалнуудые, түлишэ болон электрын элшэ хүсэ гаргашалгые хорооhоной ашаар 1 миллиард шахуу түхэриг алмагдаха юм.

Бюджедэй олзо доход ургаа. Түсэбhөө гадуур 3,5 миллиард түхэригэй ашаг олзо абтаба.

Гэхэтэй хамта экономикодо боложо байhан hайн хубилалтануудhаа гадна, шиидхэгдээгүй олон асуудалнуудай, дутуу дундануудай үшөөл тохёолдожо байhые энэ жэл элирхэйлэн харуулаа. Мүнөө дээрээ промышленностиин олохон hалбаринуудта, барилга дээрэ, хүдөө ажахыда мүнгэн hангай-экономическа хүдэлмэридэ ушарhан ехэ дутагдалнууд даб дээрэ усадхагдаагүй байhаар. Олон тоото предприятинууд дутуу дунданууды усадхаха, ашаг үрэ дээшэлүүлхэ даабаринуудаа дүүргэжэ шаданагүй.

Гадаадын худалдаа наймаанhаа олзо доходой бюджедтэ оролгодо дэлхэйн тогтууригүй дэлгүүр, илангаяа нефть болон нефтепродуктнуудай үнэ сэнгүүдэй саг үргэлжэ хубилжа байлга нүлөөлhэн байха юм.

Экономикые эршэмтэйгээр хүгжөөлгэдэ мүнгэн hангай-урьhаламжын бүри эдэбхитэйгээр нүлөөлдэг байhан тухай КПСС-эй XXVII съездын заахяа заабаринууд СССР-эй 1987 оной Гүрэнэй бюджедэй үндэhэ hуурида табигдаhан байгаа гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Хэдэн залан сэхэ онсо илгаатай байhаараа бюджет шалгарна. Нэн түрүүн тэрэнэй социальна шэглэлые шангадхаха тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхалгада, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ, алмалта арьбалалтые шангадхалгада, арадай ажахыда ажахын тоосооной харилсаае үргэнөөр нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгэдэ мүнгэ ехээр hомолхо хэрэгтэй. Эсэсэй үрэ дүнгүүдэй түлөө hалбари hалбариин министерствэнүүдэй, хүтэлбэрилгын нютагай зургаануудай, ажалша коллективүүдэй эрхэнүүдые үргэдхэжэ, материальна харюусалгыень дээшэлүүлжэ, нэгэ газарhаа мүнгэ hомололгые тааралдуулан табиха хараа шутам тодо наринаар бэелүүлхэ шухала.

Олзо оршын талаар бюджет 435,5 миллиард түхэриг, гаргашануудай талаар 435,3 миллиард түхэриг болохоор хараалагдана. Социалис ажахыhаа абтаhан мүнгэ зөөри олзо оршын шиидхэхы эшэ үндэhэн болохо ёhотой. Эдэ бүгэдэ бүхы бюджедэй мүнгэ зөөриин арбанай юhэн хуби болоно. Гүрэнэй мүнгэ зөөриин нөөсэлгэнүүдые бүридүүлгэдэ, нэгэдэлнүүд болон предприятинуудай финансын баазые бэхижүүлгэдэ ашаг олзо ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Арадай ажахын талаар бүхы дээрээ тэрэ 200 миллиард түхэригтэ хүрэхэ юм. Үйлэдбэри болон социальна эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хүгжөөхын тула ажалша коллективүүдтэ энэ мүнгэ зөөриин 40 гаран процентын үлөөгдэхэ байhаниинь тон шухала удха шанартай.

Бюджедтэ хүн зоной оруулhан түлбэринүүдтэ гүрэнэй налог 32,4 миллиард түхэриг гэхэ гү, али бүхы бюджедэй нөөсэнүүдэй 7,4 процент болоhон байна. Пенсинүүд, элдэб зүйлэй гүрэнэй тэдхэмжэнүүд, налогhоо, сүм сүлөөлэгдэнхэй. Ажал хэнгүй олзо олохо ябадал тушаа хэлэхэ болоо hаа, эдэ бүхы ушарнуудтай эбсэшэгүй шанга тэмсэл ябуулагдана, саашадаашье ябуулагдаха юм.

Гол шэглэлнүүдээр СССР-эй 1987 оной Гүрэнэй бюджедэй гаргашануудые элидхэлшэ саашадаа элирхэйлэн харуулба. 1987 ондо ниитын үйлэдбэриие hэльбэхэ, шэнэдхэн хубилгаха үргэн ехэ программа бэелүүлгэдэ мүнгэн hангай бата үндэhэ hуури табигдажа байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Бүхы hомололгонуудhаа 452,8 миллиард түхэриг арадай ажахыда гаргашалагдаха байна. Гаргашануудай ниитэ хэмжээнэй 45,4 процентнь нэгэдэлнүүд болон предприятинуудай өөhэдынь мүнгэ зөөри болоно. 1987 оной hүүл багта урьhаламжын hомололгонуудай ниитэ хэмжээн 470 миллиард түхэригhөө дээшэ гараха. Эрдэм-техникын хүдэлмэринүүд мүнгэ зөөреэр хангагдана. Эрдэм ухаанай шэнжэлгэнүүдтэ 30,8 миллиард түхэриг hомологдохо байна. Энэнь байгша ондо гаргашалагдаhанhаа 6,3 процентээр үлүү ехэ юм.

Бюджедэй социальна шэглэлые, hалбари hалбариин мүнгэн hангай түсэбүүдые, мүн банкнуудай урьhаламжын түсэбүүдые дээшэлүүлгэ хүнүүдэй материальна болон оюун ухаан бодолой эрилтэнүүдые хангалгада сэхэ хабаатай хэмжээнүүдтэ мүнгэ ехээр hомолхые хараална. Юрэнхыдөө бүхы hомололгонуудhаа, социальна программые бэелүүлхэ гаргашанууд 380 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 1986 оной түсэбhөө 20 миллиард түхэригөөр дээшээ байна.

Түсэбтэл адли, бюджедэй гадаадын экономическа бүлэг ажалай уласхоорондын хубааринлгада манай орониие үргэнөөр хабаадуулха талаар шэглүүлэгдэнэ.

Социалис оронуудтай харилсаа холбоогоо хүгжөөлгэдэ гол анхаралаа хандуулан, ажахынууд хоорондын холбооной шэнэ, түрүү түхэл шэнжэнүүдые хэрэглэhэнэй, СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай эрдэм-техникын дэбжэлтын комплексно программа бэелүүлhэнэй үндэhөөр социалис экономическа харилсаае үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ мүнгэн бюджет соо хараалагдана.

Али алиндань ашатай туhатай, адли тэгшэ эрхын үндэhэ hуури дээрэ хүгжэжэ байгаа оронуудтай, мүн хүгжэнги капиталис гүрэнүүдтэй СССР-эй экономическа харилсаае хүгжөөлгэдэ шухала хэрэгтэй мүнгэ зөөри hомологдоно. Социально-экономическа хүгжэлтын манай түсэбүүд амгалан тайбан зохёон байгуулхы ажал, дэлхэйн оршом соо үрэ түгэс харилсаа холбоо тогтоохо талаар шэглүүлэгдэнхэй байна.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалтада хүнүүдэй, материальна болон мүнгэн hангай нөөсэнүүдые ямаршье ашаг үрэгүйгөөр гаргашалха хэрэгые Советскэ Союз хододоо буруушаадаг юм. Зүгөөр США-гай сэрэгэй бүлэг хүсэтэй болохын тула ябуулгануудаа үргэлжэлүүлжэ байhыень Рейкьявигта болоhон уулзалга, саашанхи үйлэ хэрэгүүд батлба. Дай жүрөөдэhэн империалис бүлэгөөрхидэй зүгhөө дайнай аюулай тохёолдуулагдажа байгаа сагта манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүд оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха арга шадабариие шухала хэмжээндэ байлгаха арга олгохо хэмжээнэй мүнгэ зөөри абаха ёhотой. СССР-эй 1987 оной Гүрэнэй бюджет соо ороноо хамгаалгада 20,2 миллиард түхэриг hомологдохоор хараалагдана.

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Совбдэй зургаадахи сесси

СССР-ЭЙ 1987 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ ТУХАЙ, СССР-ЭЙ 1985 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ГҮЙСЭДХЭЛ ТУХАЙ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Промышленностьда эрдэм-техникын дэбжэлтые, бүхы үйлэдбэриин хүсые үндэһөөрнь хубилгаха хэрэгые тодорхойлдог һалбаринуудта горитой мүнгэн гаргашалагдаха.

Машина бүтээлгэдэ мүнгэ һомололго улам үргэдхэгдэнэ — 11,5 процент. Түлишын-элшэ хүсэнэй комплекс хадаа онсо анхарал оролдолгын гэршэ жэшээ болоно. Эндэ гүрэнэй һомололгонуудай дүрбэдэхи түхэриг бүхэнэйнь индустрида гаргашалагдана.

Ерэхэ жэлнээ бүхы промышленностиин орохоёо байһан ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда нэгэдэлнүүдэй болон предприятинуудай өөрынь нөөсэлгэнүүд, нэн түрүүн ашаг олзо мүнгэ һомололгын гол эшэ үндэһэн болохо байна. 1987 оной түсэбэй еһоор тэрэ 119,7 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдоно.

Бүхы түхэлэй нөөсэнүүдые хэрэглэлгые үндэһөөрнь һайжаруулха шухала гэжэ түсэб болон бюджедэй даабаринууд соо тодорхойгоор харуулагдана. Энээнэй ашаар ашаг олзын ургалтын хахадһаа дээшэнхи хубинь абтаха юм.

Түүхэй эдүүдэй, материалнуудай, бэлэн болгогдоһон продукциин эрьесын сагые хороохо гэшэ алмалта, арьбалалтын нүлөө ехэтэй нөөсэ болоно гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Энэ зорилго шиидхэлгые һулэршагүй хиналтада абаха хэрэгтэй.

1987 ондо промышленностиин үйлэдбэриин фондынуудые оньһон техникээр зэбсэгжүүлхэ, шэнэдхэн хубилгаха талаар ехэ худэлмэри ябуулагдаха байна. Энэ талаар 90 миллиард шахуу түхэриг һомологдохо. Социально-экономическа дэбжэлтые хурдадхахын, һалбаринуудай мүнгэн һангые бэхижүүлхын тула продукциин шанарые үндэһөөрнь һайжаруулха гэшэ шухала удаха шанартай. Ажал хэрэгэй энэ талада мүнгэн һангай үүргэ нүлөөн үргэдхэгдэнэ. Голодоһо гаргалга, тэрэниие усадхан зайсуулха талаар гаргашалагдаһан мүнгэ зөөри экономическа урмашуулгын фондынуудта сэхэ нүлөөлхэ юм. Агропромышленна комплекстэ материальна ба мүнгэн һангай нөөсэнүүд СССР-эй Эдеэ хоолой программын даабаринуудые дүүргэлгэдэ элсүүлэн гаргашалагдаха байна. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие, тэрээнтэй холбоотой һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ 166 миллиард түхэриг гэхэ гү, али арадай ажахыда гаргашалагдаха бүхы һомололгонуудай гурбанай нэгэ хубиһаа дээшэнхинь һомологдохо юм.

Ажахын тоосооной харилсаае бэхижүүлгэдэ, хүгжөөлгэдэ гол анхарал хандуулагдана. Иимэ зорилготойгоор мүнгэн һангай эмхи үндэһөөрнь хубилгагдаха: тэдэниие бүридүүлгэ нормативна үндэһэ һуури дээрэ бүрин хүсэдөөр гаргагдаха. Ашаг олзын 46,5 миллиард түхэригэй ниитэ хэмжээнһээ 75-һаа үлүү процентнь ажахынуудта үлөөгдэхэ байна.

Эдеэ хоолой гол зүйлнүүдээр гүрэндэ худалдалгын ба хүн зоной худалдажа абалгын үнэ сэнгүүдэй хоорондохи һэлгээе тэхэрюулэн бусаахын тула 58 миллиард түхэригэй туһаламжа гүрэнэй зүгһөө үгтэхөөр бюджет соо хараалагдаа.

Үйлэдбэриие үргэдхэжэ, гаргашануудые хорооожо, мүнгэ зөөри бодомжотойгоор гаргашалжа, ажахы бүхэн олзо оршо абажа шадаха.

Барилгын комплексые хүгжөөлгэдэ ехэ мүнгэ зөөри помологдохонь. Гүрэнэй капитальна һомололтодо гаргагдаха юрэнхы гаргаша 172,4 миллиард түхэригтэ хүрөө.

Ажахы эрхилэлгын онол аргануудые нарижуулан һайжаруулха, гол фондынуудые түргөөр ашаглалгада оруулха, барилгын үнэ сэнгые бага болгохо ба тэрэнэй шанарые һайжаруулха, экономическа урмашал байгуулха талаар хэмжээнүүд инвестиционно хэрэгэй ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ туһа нэмэри болохо зэргэтэй, гэзэд үгэ хэлэгшэ онсолон зааба. Барилга-хабсаралгын эмхи зургаанууд ажахын дүүрэн тоособһдо ба өөһэдынгөө мүнгөөр өөһэдыгөө хангаха гуримда оруулагдаһа, тэдэнэрэй эрхэнүүд үргэдхэгдэнэ, эсэсэй үрэ дүнгүүдэй түлөө харюусалгань дээшэлнэ.

Транспортын болон хэлхээ холбооной һалбаринуудта һомологдоһон мүнгэн үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, худэлмэрилэгшэдэй социально-ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулха программа хангаха байна. Эдэ һалбаринуудта 31,3 миллиард түхэригэй гаргаша юрэнхы дээрээ хэгдэхэ.

Белоруссиин түмэр зам дээрэ туршалгын хэгдэхэ үедэ шалгагдаһан худэлмэриин гуримаар бүхы түмэр замууд 1987 оной январиин 1-һээ худэлжэ эхилхэ. Энэнь түсэбтэ табан жэлэй эсэс тээшэ 1 миллиардһаа дээшэ түхэриг алмаха арга олгохо. СССР-эй Минморфлот ажахын дүүрэн тоосоогоор худэлжэ эхилхэ.

КПСС-эй XXVII съездын найруулһан ехэ хэмжээнэй социальна программые удаа дараалан бэелүүлгэдэ гүрэнэй бюджет зорюулагдана. Социальна һалбариие хүгжөөлгэдэ мүнгэ зөөри хэрэглэхэ талаар шэнэ гурим бюджедээр хараалагдана, үлэһэн зөөриһөө мүнгэ таһалжа үгэхэ гурим болюулагдаха.

Предприятинуудай мүнгэн зөөриһөө ажалшадай ажабайдалай эрхэ байдалые һайжаруулгада хэгдэхэ гаргаша ехэ болохо. Хүн зоной ажалай түлбэриие нарижуулан һайжаруулха талаар ехэ хэмжээнүүд хараалагдаба.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Совбдэй болон ВЦСПС-эй тогтоолтой зохилдуулагдан, арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлдэ үйлэдбэриин һалбаринуудай 75 миллион худэлмэришэд болон алба хаагшадай салингай шэнэ тариф болон тушаалай түлбэри нэбтэрүүлэгдэхэ.

Арадай гэгээрэлэй худэлмэрилэгшэдэй салин хүлһые гуримшуулжа дүүргэхын, элүүрые хамгаалгын зарим мэргэжэлтэдэй ажалай түлбэриие ехэ болгохын, соёлой эмхи зургаануудта тэрэниие ехэ болгожо эхилхын тула мүнгэ зөөри Гүрэнэй бюджедээр хараалагдаа.

Социальна хангалгые болон социальна страхованиие һайжаруулгада ехэ мүнгэ зөөри һомологдохо. Энэ мүнгөөр 58 миллион хүндэ пенси түлэгдэдэг. Энээнэй урда тээ томилогдоһон олонхи колхознигуудай пенси нэмээгдэхэ. Үхибүүдтэй гэр бүлэнэртэ гүрэнэй үзүүлдэг туһаламжа саашадаашье ехэ болохо. Бага наһанһаа инвалид хүнүүдтэ түлэгдэдэг пособиин хэмжээн шэнээр харагдажа үзэгдэхэ. Хүдэлдэг эхэнүүдтэ үбшэлһэн үхибүүнэй хойноһоо харууһал-

[illegible]

Гэр байрын барилгые, социально-соёлой һалбариие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ бюджет соо онсо анхарал хандуулагдана. 32 миллиард түхэриг гэр байрын барилгада зорюулагдаха. Энэнь 1987 ондо хараалагдаһан табан жэлэй даабаринуудаар хараалагдаһанһаа олоор байрын гэрнүүдые ашаглалгада оруулха арга олгохо. Байрын гэрнүүдые абажа байлгада, заһабарилгада гүрэнэй зүгһөө 6 миллиард түхэриг туһаламжа болгон нэмэжэ үгтэхэ.

Арадай гэгээрэл, элүүрые

[illegible]

МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКЭ һуралсал

ТҮРҮҮШЫН ТОБШОЛОЛНУУД

1986—1987 һуралсалай жэлдэ «Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга — КПСС-эй стратегическэ хараа шэглэл мүн» гэһэн курс шудалнабди. 15 шагнагшаднай булта коммунистнууд, олонхинь Хэжэнгын совхозой хүтэлбэрилхы худэлмэрилэгшэд юм. Дүрбэн шагнагшаднай дээдэ һургуулитай, гурбан хүн — тусхай дунда эрдэмтэй, дүрбэниинь — дунда, үшөө дүрбэн шагнагшаднай дүүрэн бэшэ дунда һургуулитай гээшэ. Шагнагшадаймнай олонхинь техническэ мэргэжэлтэй: Д.-Н. Д. Эрдынеев — совхозой ахамад инженер, Б.-Д. Д. Доржиев — инженер-барилгашан, Р. Б. Рабданов — МТМ-эй даагша, Г. Н. Зарубин — үйлэдбэриин-техническэ таһагые даагша, М. И. Андриевский — слесарь, Л. Р. Валиев — токарь, Ю. А. Коробенко — түмэршэ дархан, Б. Ф. Топшиноев — совхозой ахамад мелиоратор, Б. Ц. Батожапов — мелиораторнуудай бригадир, В. А. Филиппов, Р. И. Шульгин, О. Д. Ешиев, В. Д. Ямпилов — жолоошод юм.

Түрүүшымнай хэшээлнүүд яһала эмхитэйгээр үнгэрөө гэжэ һанагдана. Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын хараа замууд тухай лекциин һүүлээр болоһон хөөрэлдөөндэ шагнагша бүхэн эдэбхитэйгээр хабаадаа. Ороной экономикын байгша оной 9 һарын үрэ дүнгүүд тухай хөөрэлдэхэдөө, ажахынгаа үнгэрэгшэ жэлэй энэ хүгасаагай үрэ дүнгүүдые байгша оной дүнгүүдтэй зэргэсүүлээ һэмди. Хурдадхалгын түрүүшын жэлдэ совхозоймнай ажалшад яһала оролдожо, гүрэндэ һү, мяха тушааха даабаринуудаа дүүргээ. Нооһо тушааха түсэбтэ даабарияа 6 процентээр үлүүлээ. Үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ эрхэ нүхэсэлнүүд бии гээшэ. Совхозой малда хүрэхөөр тэжээл нөөсэлэгдэнхэй. Тиигэбэшье шиидхэгдээгүй асуудалнуудай, дутуу дундануудай байһые шагнагшаднай тэмдэглээ. Тэрэн ажалаа, тэжээл бэлэдхэлгын һалбариие эршэтэйгээр хүгжөөхэ тухай хэлсэгдээ. Жэшээнь, байгша ондо совхозоймнай мелиораторнуудай харууһалһан нуга сабшалангуудай зарим участогуудай гектар бухэнһөө 18 центнер үбһэн хуряагдажа абтаһан байна. Тэед энээниие үндэр дүндэ тооложо, һанаагаа амаралтагүй. Совхозой мелиораторнууд ерэхэ жэлдэ гектар бухэнэй ногоон ургасые 20 центнертэ хүргэхэ зорилготой гэжэ шагнагша Б. Ц. Батожапов тодорхойлоо. Ниитын малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхын тула сабшалан хадалангай ургасые дээшэлүүлхээр, ашатай онол аргануудые хэрэглэхээр хараалагдана. Таримал ногооной 100 гектар газар борнойлогдохо, 50 гектар газар дисковалагдаха юм. Ерэхэ жэлэй хабар сабшалан уһалжа эхилхэһээ урид 150 гектарынь утэгжүүлэгдэхэ. Газар таряалангые шанаржуулан һайжаруулха түхеэрэлгэнүүд октябриин 15-һаа заһабарилагдажа, ханаабууд сэбэрлэгдэээ.

Ажалаа шэнэ гуримаар эрхилжэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар үйлэдбэриие эршэдхэхэ тухай түрүүшын хэшээлнүүд дээрэ хэлсэгдээ. Хамтын подрядай ашаг үрэ тухай тодорхой хөөрэлдөөн болоо. Хамтын подрядай гуримаар коллективээнгээ ажалые эмхидхэжэ, үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаха хүсэлтэйгөө мелиораторнуудай бригадир Б. Ц. Батожапов мэдүүлээ. Мүн таряан ажалые эршэдхэхэдэ хэрэгтэй оньһон техникые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ тухай хөөрэлдөөн болоо.

Марксистско-ленинскэ һуралсалай шэнэ жэл пропагандистнарай урда онсо эрилтэнүүдые табина. Хэшээлнүүдэй шанар, аша үрые дээшэлүүлхын тула шагнагшадай эдэбхи бадаруулхагар һуралсалай онол аргануудые хэрэглэхэ шухала. Тиимэһээ пропагандистнарай методическа һуралсал эмхидхэхэ, техническэ хэрэгсэлнүүдээр хангагдаһан, мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ харюусама полит-гэгээрэлэй кабинет түхеэрхэ хэрэгтэй бшуу. Мүн районой библиотекэнүүдтэ политическэ литература, партkабинедүүдтэ методическа литература бии болоо һаа, пропагандистнарта горитой туһаламжа үзүүлхэ һэн гэжэ һанагдана.

Шагнагшадайнгаа ниитын эдэбхи али болохоор бадаруулха шухала. Агитаторай гү, али политинформаторай худэлмэри ябуулхадань пропагандист туһалжа, тодорхой зүбшэл заабари үгэжэ байха уялгатай. Һуралсалай үедэ шагнагшадаа үүсхэлтэ ажалда зоригжуулжа, ажал хэрэгүүдыень дэмжэжэ шадаал һаа, пропагандистын хэшээлнүүдэй аша үрэ эли тодо харагдаха бшуу.

С. ЦЫБЖИТОВ,
Хэжэнгын совхозой профкомой түрүүлэгшэ, пропагандистын орлогшо.

КПСС-эй Буряадай обкомой пропаганда ба агитациин таһагай «Агитаторай блокнот» журналай 20-дохи номер гараба.

«КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» гэһэн ниитэ гаршаг доро партиин Гусиноозерскын горкомой хоёрдохи секретарь В. Бартуковой «Кадрнууд тухай анхарал» гэһэн статья хэблэгдээ. Гусиноозерскын городской партиина организацида даалгагдаһан хэрэгэй түлөө кадрнуудай үүргэ болон харюусалгые дээшэлүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдэнэ.

«АГИТАТОРАЙ БЛОКНОТ»

Республикын юстициин министр А. Покацкий «Хуули буса олзо олохо ябадалда эсэргүүгээр» гэһэн статья соогоо энэ талаар абтаһан шэнэ хуули яагаад хэрэглэхэ тухай бэшэнэ.

«Ажал, дүй дүршэл» гэһэн гаршаг доро партиин Хэжэнгын райкомой секретарь В. Алексеевагай «Журам — амжалтын эхин» гэһэн гаршагтай статья соо даалгагдаһан хэрэгэй түлөө харюусалгын мэдэрэл районой ажалшадта хүмүүжүүлхэ тухай хэлэгдэнэ. Эндэ нэн түрүүн партиина, совет худэлмэрилэгшэдтэ, эдэбхитэдтэ шанга эрилтэ табигдана, мүн ажалша коллективүүдтэшье журам шангадхаха талаар тэмсэл улам үргэдэжэ байнхай.

Журналист Н. Шагдаровагай «Үгөөроошье, хэрэгээрээшье» гэһэн статья прибор бүтээлгын нэгэдэлэй бригадир, агитатор В. Ф. Шумиловта зорюулагдаа. Владимир Федорович коллектив соогоо ехэ хүндэтэй юм гэжэ автор бэшэнэ. Юундэб гэхэдэ, тэрэ ажалдаа ехэ харюусалгатайгаар хандажа, үйлэдбэриин хүшэр асуудалнуудые нүхэдтэеэ хамта шиидхэдэг заншалтай.

Энэл номерто «Авторитаризмын буржуазна хараа бодолые шүүмжэлгэ» тухай философиин эрдэмэй кандидат, КПСС-эй обкомой инструктор В. Антоновой статья, «Эсэргүүсэлтэ арад ба дайшануудын» гэһэн гаршаг доро философиин эрдэмэй доктор К. Цагаловтай хөөрэлдөөн толилогдоо.

Н. БАДМАРШИЧИНОВ.

Е. И. Алехин дүшэ гаран жэлэй туршада Шулуутайн леспромхоздо бульдозерой машинистээр ажаллана. Нэгэл газартаа таһалгаряагүй, үнэн сэхээр худэлһэнэйнгээ түлөө «Ажалай ветеран» медаляар шагнагдаа юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда тэрэ хабаадаа. Мүнөө 70 наһанайнгаа дабаанда хүрэһэншье һаа, урданайнгаа мэргэжэлые орхеогүй.

Егор Иванович сүг худэлдэг нүхэдтөө энэрхы налаохай, ехэ дүй дүршэлөө, мэдэсэ шадабарияа дамжуулдаг заншал[illegible]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е[illegible] хин (баруун гарһаа) худэлмэришэд А[illegible] Г. Л. Саломатин, А[illegible] гэгшэдтэй.

Н. ДРИГЕНОВ[illegible]

ХӨӨРЭЛДЭБЭ, ЗҮБШЭБЭ, ХАРЮУСАБ[illegible]

Прибайкалиин районой тосхон һууринуудта, ажахы болон предприятинуудта байгша оной ноябриин 13-да Хуули еһоной талаар мэдээсэл тараалгын үдэр үнгэрөө. Дотоодын хэрэгүүдэй таһагай 23 түлөөлэгшэ, мүн медицинын 4 худэлмэрилэгшэ тус үдэртэ хабаадаа. Жэшээнь, «Зырянский» совхозой худэлмэришэдтэй В. И. Алемасов А. В. Бублаёв хоёр, «Прибайкалец» колхозой ажалшадтай В. И. Головин В. А. Аникьев хоёр уулзаа. «Сельхозхимия» нэгэдэлдэ (Д. М. Ангархаев), Татауровай авто-заһабарилгын заводой механическа цехтэ (А. И. Третьяков), Таловкын түмэр бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой электроцехтэ (В. И. Перфильев), Кикын ой модоной оньһожоруулагдамал ажал[illegible] Аюшиев), районой [illegible] фида (Т. Н. Киселев[illegible]) промышленна бусад [illegible] приятинуудта һо[illegible] хөөрэлдөөнүүд үнгэр[illegible]

Хуули еһоной, [illegible] талаар мэдээсэлнүүд[illegible] руулхаһаа гадна, [illegible] олон тоото асуу[illegible] харюу үгтэһэн бай[illegible]

Г. ОСИ[illegible]

Мурысөөнэй хүмүүжүүлхы үүргэ

АЛИ АЛИНДА ТУҺАТАЙ

Үнгэрэгшэ хабартаа манай Шанаагай тракторно-таряан ажалай бригада хамтын подрядта ороо һэн. Нэгэ жэл соо энэ гурим хүсэд ойлгохо, нэбтэрүүлхэнь хэсүү ааб даа. Тиигэбэшье зарим тэды ойлгосотой болонхойбди.

Нэн түрүүн подрядаар худэлжэ эхилһэн сагһаа хойшо бригадын гэшүүн бүхэнэй харюусалга урданайхитай жэшээлшэгүй дээшэлээ. Хабарай тарилгынше, ургаса хуряалгынше үедэ журам бүдүүлигээр эбдэхэ нэгэшье ушар үзэгдөөгүй.

Бүхыдөө манай бригадада 4620 гектар таряалангай газар, тэрэ тоодо, 2400 гектар орооһото ургамалнууд, 1320 гектар паар даалгагданхай юм. Эндэһээ байгша ондо 26864 центнер ороохо абаабди гэхэ гү, али гектарай дунда зэргээр 12,7 центнер сохигдоо. Б-С. Цыбденовэй звено 256 гектар дээрэ эршэмтэй технологи хэрэглээ. Энэ талмай дээрэ «Бурятская-34», «Бурятская-79» сортын шэнийсэ таригдажа, манай элһэлиг хүрьһэтэй газарһаа гектарай 16,8 центнер орооһон хуряагдаа.

Туйлаһан эдэ дүнгүүдэймнай урда жэлнүүдэйхиһээ дээшээшье һаа, үшөөл биргүй байһыень ойлгонобди.

Энэ талаар юун һаалта болоноб? Түрүүшынгээ жэл шэнэ гуримаар худэлжэ байһанаа дурдаа һэм. Сэхыень хэлэхэдэ, хамтын подрядые еһоор нэбтэрүүлтэр үшөө олон юумэ хэхэ хэрэгтэй. Совхозой дирекцитэй подряд тухай хэлсээ баталагдабашье дүримүүдынь хүсэд сахигданагүй. Дуратайл сагтаа хүтэлбэрилэгшэднай зүбшөөл һуралшьегүйгөөр механизаторнуудыемнай ондоо ажалда эльгээжэрхидэг. Газарайнгаа эзэн болоот гэжэ баталагдаһан хадаа худэлмэриингөө асуудалнуудые өөһэдөө шиидхэхэ эрхыемнай ямаршье шатын хүтэлбэрилэгшэ хаһаха ёһогүй. Жэшээнь, байгша оной хабар районой хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн энээгүүрнай ябахадаа, эхилээд байһан тарилгымнай бүлэзорые хойшонь татажархёо һэн. Тиигэжэ таряамнай орой болбосоржо, ехэ гээлтэдэ ороо. Совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй манһаа һурангүй хүнүүдыемнай абажархидаг тухай бэшээ һэм. Тэед ерэхэдээшье, тэдэнэр бидэнтэй һайнаар хөөрэлдэжэ, һанамжа дурадхалнуудымнай һуража абадаггүй, харин заримдаа бадарган зан гаргахаяа һанадаг. Иимэ хандалгын эсэстэ механизаторнууд урмаа бүри хухаршаха зэргэтэй юм ааб даа.

Хамтын подрядай гурим хүмүүжүүлгын асуудалнуудтай тон нягта холбоотой. Тэрэниие хэрэглэдэг коллективүүдтэ гэшүүдэйнь «хии» мүнгэ абаха ушарнууд үзэгдэдэггүй. Эшхэбтэршье юм ааб даа — ажал хэнгүй олзо олохо гээшэ. Иимэ ябадалтай эрид тэмсэхэ гэжэ партимнай зүб шиидээ. Худэлмэриин хэмжээнэй зэргээр түлбэри абаха гээшэ — социализмын эбдэршэгүй еһо гурим болоно бшуу. Оронойнгоо хүгжэлтэ хурдадхаха гэбэл, энэ гурим бүри наринаар сахиха, тиихын тула хамтын подряд саашадаа ажахын тоосооной гуримаар батадхаха хэрэгтэй.

Социалис мурысөөн худэлмэриин дүнгүүдтэ горитой нүлөө үзүүлдэг гэжэ байгша ондо бүри бүхөөр ойлгообди. Юундэб гэхэдэ, хабартаа манай бригадын Базарсада Цыбденовэй комсомол-залуушуулай звено Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Талын-Булагай бригадын Ринчин Тубаевай звенотой мурысөө эмхидхэхэ тухай хэлсээ баталһан байгаа. Ургаса хуряалгын һүүлээр хоёр звеногойхид Талын-Булагта уулзажа, мурысөөнэйнгөө дүнгүүдые согсолоо. Талын-булагайхид энэ удаа илажа гараа. Тэдэмнай гурбадахи жэлээ подрядаар худэлнэ. Тиигээдшье худэлмэриин талаар тэдэнэр үнинэй суурхажа, һайн һайхан ёһо заншалтай болонхой юм. Иимэ коллективтэй мурысэхэнь хүндэтэйшье, харюусалгатайшье. Газарай үрэжэлэй, хура бороогой талаар эрхэ байдалынь булюу юм бээз. Тээд эдэ мэтые хараада абаншьегүйгөөр халажа абахаар зүйлнүүд тэдэндэ олон. Жэшээнь, Талын-Булагай комбайнёрнууд булта туһалагшадтайгаар худэлнэ. Тэдэ туһалагшадынь дүй дүршэлтэй хүнүүдэй хажууда хүдэлһэн хадаа хойто жэлдээ бэеэ даагаад комбайн жолоодохо аргатай болоно. Саашадаа бидэнэршье туһалагшадтайгаар худэлдэг болохо түсэбтэйбди.

Шанаагайхид худэлмэриин талаар талын булагайхидһаа дутахагүй. Бүри урданһаа манай нютагайхид район соогоо суурхадаг бэлэй. Байгша оной ургаса хуряалгын үедэ залуушуулнай онсо шалгараа. Звеное даагша Б-С. Цыбденов — 5882, В. Нимаев — 5346, В. Лубсанов — 4557, В. Фусин — 4553, Р. Сафин — 4260, Г. Найданов — 4009 центнер таряа сохёо. Манай элһэтэй, шулуу шохойтой, добо, ташалангуудтай газарта иимэ дүн туйлаха гээшэ эрхим. Энээнэй түлөө механизаторнуудынай хэды ехэ тэсэбэри, шадабари гаргаһан байнаб!

Үбэлжэлгын харюусалгатай хаһа хүрэжэ ерэнхэй. Энэ үедэ бригадымнай гэшүүдэй хэхэ худэлмэринь ехэ. Малай 24 газарнуудта тэжээл зөөнэбди. Комбайн, техникээ һайнаар заһабарилха хэрэгтэй. Запас частьнууд дуталдана гэжэ шалтаад һуултагүй. Бэдэрбэл, нэгэ арга заабол олдоод лэ байха.

Хойто жэлэй хабарай тарилгын эхилхэһээ урид худэлмэриингөө эмхидхэлые үшөө дахин хаража үзэхэ хэрэгтэй. Энэ бригадаяа хубаажа, нэгэ хахадыень гансал ороохо таряанда, нүгөөдыень тэжээл бэлэдхэлгэдэ табяа һаа, дээрэ гэжэ һанагдана.

Подряд нэбтэрүүлхэ талаар шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Имагтал механизаторнуудые бэшэ, харин конторын худэлмэрилэгшэдые, жолоошодые эсэсэй үрэ дүнгүүдһээ дулдыдуулха шухала.

Залуушуулые хүмүүжүүлгэ тухай мартажа болохогүй. ВЛКСМ-эй Гусиноозерскын горкомой үүсхэлээр комсомол-залуушуулай звенонуудай хоорондо үүсхэгдэдэг мурысөөн али алинда туһатай. Тэдэнэр мүнөө ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандажа һураа һаа, саашадаашье энэ заншалаа орхихогүй ёһотой.

А. ЦЫРЕМПИЛОВ,
Сэлэнгын районой Сэлэнгын совхозой Шанаагай тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир, һурган хүмүүжүүлэгшэ, агитатор.

УЯЛГАНУУДАА БЭЕЛҮҮЛХЭ

Хүдөө ажахын болон агропромышленна комплексын буйлуулгын промышленностиин худэлмэрилэгшэдэй Һайндэрые Бэшүүрэй районой «Рассвет» колхозой малшад муу бэшэ үрэ дүнгүүдтэйгээр угтаба. Һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мурысөөндэ колхозой һү һаалиин 2-дохи фермын коллектив түрүүлээ. Фермын һаалишад байгша оной 10 һарын туршада һаамхай үнеэн бүриһөө 1603 килограмм һү абаа. Тус коллектив жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Коллективэй амжалтада фермын бригадир, партгрупорг Т. И. Куприяновай хубита ехэ юм.

Малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ тухай манай районой Бэшүүрэй совхозой болон Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой малшадай уряае колхозойхиднай дэмжэжэ, 1986—1987 онуудай үбэлэй үедэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйлахаар шиидэнхэй. Ажахын һаалишад һаамхай үнеэн бүриһөө 1150 килограмм һү һаахаар хараалаа. Колхозоймнай адууһа малнууд дулаан байрада оруулагданхай, һайнаар эдеэлүүлэгдэжэ байна. Тэжээл буйлуулха цех баригдажа, бүхы адууһа малнай шанаржуулагдаһан тэжээлээр хүсэд хангагдана. Энэ цех үдэр бүхэндэ 10 тонно тэжээл буйлуулна.

Байгша ондо адууһа малай гэрзалалга дооолоо. Ветеринарна фельдшер, коммунист, колхозой ветеран Е. М. Петров, зоотехник П. Я. Родионов гэгшэд залуу мэргэжэлтэд М. Ф. Ткачев, Л. Н. Пётровтэй бай[illegible] лөөрсөө хубаа[illegible] үүсхэлтэйгээр [illegible] хай. Малай үбэлжэ[illegible] наар үнгэргэхые [illegible] хэлшэдые колхозой[illegible] шан А. С. Разуваев[illegible] жэ, үхэр бүхэнэйнгөө [illegible] рые хоногой 1000 гр[illegible] нэмээхээр хараала[illegible] дэр уялгаяа нэрэ[illegible] гөөр дүүргэхэ гэжэ [illegible] ригжэнхой.

Малшадай үдэр[illegible] хоног бүхэндэ [illegible] үдэр социалис[illegible] дүнгүүд согсологдожо, [illegible] түрүүшүүл, эрхим [illegible] вүүд нэрлэгдэнэ[illegible] байшангуудай, клуб[illegible] гэдэ эмхидхэгдэһэн [illegible] гаданууд энэ үдэр [illegible] һонирхолтой концер[illegible] хэрүүлнэ.

Е. БАЛЬДУ[illegible]
Бэшүүрэй районой «Рассвет» колхозой ахамад [illegible]

Совет орон дотор

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ УРГАСАДА

КИРОВСК (Мурманска область). «Апатит» гэжэ нэгэдэл соогоо тон томо «Центральный» уурхайн горнягуудай жэлэй эхинһээ хойшо түсэбһөө гадуур олзоборилһон рудае зөөхын туһада түмэр замай 100 состав хүрэхэгүй байба.

Ажахын тооосо хэрэглэн, бригадна аргаар худэлдэг болоходоо, коллектив дотоодын нөөсэнүүдые бүри хүсэдөөр хэрэглэжэ, технологическа бүхы албануудай худэлмэрие һайнаар эмхидхэжэ шадаа юм. Уурхайн түрүүшүүл сагэ зуураар һула экипажнууд болон звенонуудта худэлхэ зуураа, өөһэдынгөө дүй дүршэлые дамжуулна. Энэнь горнягуудай ажалай ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ горитойгоор туһалһан байна. «Центральныйн» коллективэй түсэбһөө гадуур малтаһан 500 мянган тонно руда нэгэдэлэй бүхы фабрикануудай хоёр сүүдхэ соо худэлхэдэнь хүрэхэ юм.

Предприятиин бусадшье уурхайнуудта түсэбһөө гадуур продукци абана. Хибиныйн горнягуудай габшагай ажалай эстафетые түмэр замшад ба шанаржуулагшад дэмжэһэн байгаа. Эдэ бүгэдын аша туһаар нэгэдэлэй коллектив Агуу ехэ Октябриин хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа дүүргээ юм. Түсэбһөө гадуур абтаһан апатидай концентрадһаа 2 миллион гектар таряалан үтэгжүүлхэдэ хүрэхэ хэмжээнэй фосфорой үтэгжүүлгэ абажа болохо байна.

ГЭР БҮЛЫН ПОДРЯДААР

РЯЗАНЬ. Рыбновскэ районой «Россия» колхоздо гэр бүлын подрядай арга боломжо сэгнэгдэбэ. Эндэхи мянга гаран толгой һаалиин малда эдюулхэ зорилготойгоор гэр бүлэ бүхэн шахуу тэжээлэй свекло ургуулаа юм. Колхозниггуудай 120 гэр бүлэ 85 гектарта свекло ургуулжа хуряагаа. Гектар бүриһөө [illegible] шэ центнер ургаса [illegible] сэбөөр хараалагда[illegible] раггүй ехэ гэхэ гү, [illegible] ганһаа дээшэ тонно [illegible] һайн тэжээл хадага[illegible]

Свекло ургуулагш[illegible] олзотоо. Ургуулж[illegible] тушааһан продук[illegible] айл бүхэн 200 [illegible] мүнгэ абана. [illegible] еһоор түсэбһөө [illegible] жээл тушааһан [illegible] да зэргээр 1250 [illegible] свекло үгтэхэ[illegible] хай.

Худэлмэриин [illegible] подрядна [illegible] колхозниггуудай [illegible] гуулха продукци[illegible] занууды ерээ[illegible] болгохо гэһэн [illegible] абтаа.

Советүүдэй хүдэлмэри

ЭРХЭ ТҮЛӨӨЛЭЛГЭЕЭ ГҮЙСЭДӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ

КПСС-эй XXVII съезд манай обществын социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха зорилго табиhандаа, совет социалис демократиие саашадань үргэнөөр хүгжөөхэ, тиигэжэ ажалша коллективэ, эрхэтэн бүхэнөө гүрэнэй хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха, арадай депутадуудай Советүүдэй хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ, тэрэнэй ябуулгын хүдэлмэриин ашаг үрэ ехэ болгохо эрилтэ табиhан байна.

Эдэ эрилтэнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ 1986 оной июлиин 25-да баталагдаhан «КПСС-эй XXVII съездэй шиидхэбэринүүдэй үндэhэн социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын түлөө арадай депутадуудай Советүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоол шухала удха шанартай документ боложо үгөө. Тус тогтоол Советүүдэй ажал ябуулгада шэнэ эрхэ болон-жонуудые нээжэ үгөө гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Мүнөө нютагай Советүүдтэ тон ехэ харюусалга даалгагдаhан гэжэ мэдэнэбди. Советүүд харьяата газар дээрээ байдаг предприятинуудай, эмхи зургаануудай, колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин түсэбүүдэй дүүргэлтын түлөө харюусалгатай байhанhаа гадна хүн зоной ажануудалай хэрэглэмжэ хангалгын талаар, худалдаа наймаанай болон медицинскэ хангалгын болон бусад асуудалнуудаар зохихо хэмжээнүүдые абажа, дутагдалнуудаа усадхахын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдохо ёhотой. Хураангыгаар хэлэбэл, нютагай Совет дүүрэн эрхэтэ эзэн, нютаг нютагайнгаа экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэбүүдэй дүүргэлтые хангаха уялгатай. Энэ зорилго урагшатайгаар бэелүүлхын түлөө нютагай Советүүдэй депутадуудай ажал ябуулгаа улам эдэбхижүүлхэ, эмхидхэлэй хүдэлмэрээ нарижуулан hайжаруулха зэргэтэй. Энэ талаар манай районой нютагай Советүүдэй ажал ябуулгые хүдэлмэриин ашаг үрэ ехэ болгохо талаар хэмжээнүүд абтана.

Районой экономическа болон социальна хүгжэлтын асуудалнууд районно, сельскэ, сомоной, посёлково Советүүдэй сессинүүд, районно Советэй гүйсэдкомой заседанинууд дээрэ сэг үргэлжэ зүбшэн хэлсэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, «Арадай депутадуудай Советүүдэй хүдэлмэриие саашадань hайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй тогтоол нютагай Советүүдэй сессинүүд дээрэ хэд хэдэн удаа зүбшэн хэлсэгдэжэ, хүдэлмэрээ hайжаруулха талаар хэмжээнүүд хараалагдаа бэлэй. Тэрэшэлэн КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй дээрэ дурдагдаhан тогтоол Советүүдэй сессинүүд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, тэрэнэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула эмхидхэлэй болон методическа зарим хүдэлмэри ябуулагдаа. Тодорхойлон хэлэбэл, hүүлэй үедэ манай районой нютагай Советүүдэй гүйсэдкомуудай хүдэлмэриин онол аргануудые нарижуулагдажа байнхай. Депутадуудай ажал ябуулгые эдэбхижүүлхэ зорилготойгоор Советүүдэй сэг үргэлжын комиссинуудай, бүлэгүүд болон постнуудай хүдэлмэри hайжаруулhан тушаа эрилтэнүүд табигдана, даалгагдаhан хүдэлмэриин түлөө депутат бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ тушаа шанга хоёрол-двоннууд болооно. Жэшээлхэдэ, hунгаагшадай үгэhэн захяануудые дүүргэхэ уялгата депутат бүхэндэ hанамжа болгон. Ямар захяануудые дүүргэхэ түхэйнь тусхай хуудаhа-hанамжа бэшэжэ эльгээнэбди.

Бүхэдөө үрдэхи hунгалтын үедэ 150 гаран захяанууд үгтэhэн байгаа. Мүнөө дээрээ тэрэнэй 80 процентнь дүүргэгдэнхэй байна. Hунгаагшадай бусад захяануудые дүүргэлтэ нютагай Советүүдэй гүйсэдкомуудай эрхим шанга хиналтада абтанхай.

Арадай депутадуудай Советүүдэй хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ, хуудаhалгын ба шэнэлэлгын замда ороhоной ачаар районой предприятинууд, колхоз, совхозуудай гүрэнэй түсэбүүдые урагшатайгаар дүүргэдэг болонхой. Промышленнэ болон хүдөө ажахын продукциин худалдан абалгын гүрэнэй түсэбүүд амжалтатайгаар дүүргэгдэнхэй байна. Жэшээлхэдэ, промышленнэ продукциин худалдаха талаар байгша оной гурбан кварталай түсэб 102,6 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 101,7 процент дүүргэгдээд байна. Гүрэндэ hү, мяха, хартаафэль, овощ худалдаха талаар жэлэй түсэб эhэлэ урагшатайгаар дүүргэгдөө гэжэ лэб дэлгэрэнгы мэдээнүүд гэршэлнэ.

Гэхэтэй хамта районоймнай нютагай Советүүдэй хүдэлмэридэ дутагдалнууд үшөөн олон. Районой промышленность болон хүдөө ажахыда хэрэглэгдэдэггүй нөөсэ арга боломжонууд бии байhаар. Колхоз, совхозуудта үхэр мал, хони хурьгадай гарзалха ушар дайралдана. Нютагай Советүүд ажахыгаа эзэн ёhоор эрхилхэ асуудалнуудта анхаралаа багаар хандуулна. Капитальна барилгын асуудалнууд муугаар шиидхэгдэнэ. Хүн зониие, илангаяа малшадые ажануудалай хэрэглэмжэ хангалгын, худалдаа наймаанай, соёлой болон элүүр энхые хамгаалгын талаар хангалга hайнаар эмхидхэгдээгүй байна.

1986—1987 онуудай үбэлжэлгын үедэ малшадай комплексүүдээр хангаха талаар Мухар-Шэбэрэй районой Хүшуун-Үзүүрэй сомоной Советэй харьяата газар дээрэ байрладаг соёлой, худалдаа наймаанай, хүн зоной ажануудалай хэрэглэмжэ хангалгын, медицинскэ эмхи зургаануудай болон хэлхээ холбооной хүдэлмэришэдэй дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тушаа үүсхэлые манай районой ажалшад халуунаар дэмжэбэ. Нютагаймнай түрүү Советүүдэй — Дээдэ-Эхиин, Первомаевска, Шэнэ-Бэрээгэй болон бусад сельскэ болон сомоной Советүүдэй соёлой, ажахуйдалай хэрэглэмжэ хангалгын, худалдаа наймаанай, медицинскэ хүдэлмэришэд үүсхэлые дэмжэжэ, үбэлжэлгын үедэ малшадые эрхимээр хангаха тушаа түсэб табиба.

КПСС-эй XXVII съездэй, КПСС-эй Центральна Комитедэй Политическа элидхэл дотор нигэжэ тодорхой хэлэгдэhэн байна: «Hунгаагшадhаа мандат абаха зуураа нютагай засагай зургаанууд өөрынгөө газар дээрэхи ажабайдалай бүхы hалбаринуудай харюусалгые бэе дээрээ даажа абадаг. «Хэн Советтэ хүдэлнэб, тэрэ хамаг түлөө харюусалгатай»,— гэжэ арад зоной дунда тон зүбөөр хэлэдэг». Ушар тиимэhээ арбан хоердохи табан жэлэй түсэбүүдые бүхы дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлхын тула нютагай Советүүд эрхэ түлөөлэлгэеэ хэрэглэн, бүхы хүсэеэ элсүүлжэ, байгша оноойнгоо түсэбтэ даабаринуудые болзорhоонь урид дүүргэхын, Агууехэ Октябриин 70 жэлэй алдарта ойе ажалай бэлэгүүдээр угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ үргэнөөр оролсонхой.

И. ЧЕРЕПАНОВ,
арадай депутадуудай Загарайн районно Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

Ажалшадай бэшэгүүд

ТАБИН НАҺАНАЙНЬ ЖАРГАЛ

Бубей Ухинович Раднаев манай Барханай дунда hургуулида олон жэлэй туршада амжалтатайгаар ажаллана. Харахада, залуугаар харагдаашье hаа, табин наhа хүрэбэ бшуу. Эрэ хүндэ энэ наhан үшөөл залуу гээшэ ааб даа. Алдарта «алтан» ойонь барханайхид, сүт ажалладаг нүхэдынь, бүлэнь, түрэл гаралнуудынь, аха дүүнэрынь тэмдэглэлээ.

Балшар бага наhанhаа хойшо Бубей Раднаев мал ажалда ехэ дуратай байгаа. Үгhөө ажалша бэрхэ hэн. Олон юумэ ойлгожо абахаяа сэсэлдэдэг hубэлгэн ухаатай хүбүүн боложо, ажабайдалайнгаа үргэн харгые жэгдэ алхамаар эхилээ бэлэй. hургуулияа дүүргээд, Бубей Раднаев колхозой адуушанаар хүдэлжэ эхилээ hэн. Адуун hүрэг олошоруулха, унагадые гарзагүйгөөр тобир тарганаар түлжүүлхэ гэжэ оролдоо. Тиигэжэ колхоз соогоо түрүү адуушан боложо, далижан ургаа. Ажалшадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ илалжа, хүдөөдөө эрхим амжалтануудые туйладаг hэн. hүүлээрнь Бубей Ухинович Раднаев дээдэ эрдэмтэй болохо гэжэ шиидээ. Тиигээд багшын мэргэжэл олохо зорилготойгоор Буряадай гүрэнэй багшанарай институтда бүхы шалгалтануудаа эрхим сэгнэлтэтэйгээр барижа орооhон байна. Табан жэл hураад, түрэл Бархан нютагаа бусажа, биологиин багша болоо hэн. Он жэлнүүдшье хойно хойноhоо hубарилдаба. Б. У. Раднаев дүй дүршэлтэй бэрхэ багшанарай нэгэн болоо. Хамта хүдэлдэг нүхэдынь Бубей Ухиновичые hайн hайхан үгэнүүдээр дурдажа байдаг, энэньшье гайхалгүй. Тэрэ олон уялгануудтай: багша, интернадые даагша, Барханай арадай театрай артист. Тэрэ олон тоото зүжэгүүдтэ наадажа, ажалшадай hайшаал магтаалда нэгэнтэ бэшэ хүртэhэн байха. Тиигэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой табин жэлэй ойтой дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указаар «Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ Б. У. Раднаевта олгогдоо hэн.

Энэ hайндэртэ олон амаршалганууд хэлэгдээ, нүхэдынь хани халуун үгэнүүдые, саашадаа үшөө hайнаар ажаллаха, үндэр наhа, удаан жаргал эдлэхыень үреэгээ. Бубей Раднаевай наhанайнь хани нүхэр Елизавета Базаровна олон жэлэй туршада эмшэнээр ажаллана. Мүн лэ hайн үрэ дүнгүүдые туйладаг. Аха дүүнэрынь түрэл колхоздоо булта ажалладаг, эрхим колхозни-гууд байhаараа алдаршанхай.

Олон дуунууд, шүлэгүүд, хатарнууд энэ үдэшэ «Баяр» ордондо зэдэлээ hэн. Ажалдаа, ажабайдалдаа амжалтатай, элүүр энхэ ябахыень Бубей Ухиновичта үнэн зүрхэнhөө хүсэнэбди.

Б. ДОНДУПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Хурамхаанай район.

ТАСС — АПН

ХИЛЫН САААНАҺАА

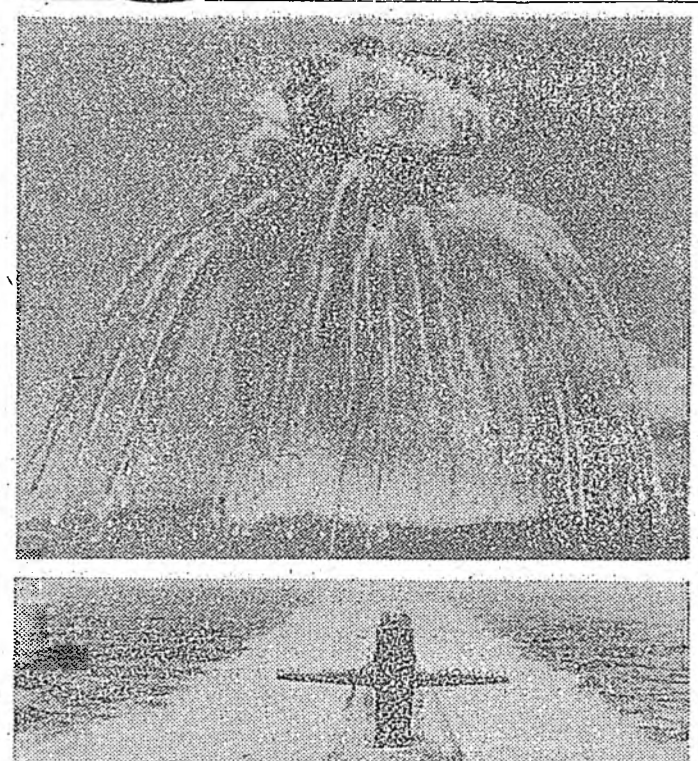

Энэ багахан басаган Марта гэжэ нэрэтэй. Колониальна дарлалтаhаа мултарhан залуу нэгэ гүрэндэ тэрэ ажаhуудаг. Тэрэнэй гунигтайхан хараса, үгытэй хүнэй гэхээр хубсаhан эдэ гүрэнүүдэй дэлхэйн капиталhаа үшөөл дулдыданги, түлюур байдалыень hайнаар гэршэлнэ.

Хүгжэжэ байгаа залуу гүрэнүүдэй гэзгэдэнги байдалай гол шалтагаан хадаа хүгжэнги гүрэнүүдэй адли бэшэ; дулдыданги харилсаа тогтоолго болоно. Дэлхэйн капиталис байгуламжын экономическа кризисэй бүхы хүшэр хүндэ ашаае хүгжэжэ эхилhэн залуу гүрэнүүд дээрэ тохохоёо оролдоно. Азиин, Африкын болон Латин Америкын залуу гүрэнүүдэй үрнь дээшэлнэ. Энэ баримта ООН-ой эдеэ хоолой организациин (ФАО) штаб-квартирада болоhон уласхоорондын уулзалга дээрэ Араб гүрэнүүдэй лигиин Генеральна секретарь Шедли Клиби дурдаа.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Марта гэжэ басаган үдэр бүри үлэй хооhоор унтахаяа хэбтэдэг. 2—3. «Титан» түхэлэй ракетые туршалгын тэhэлэлгэ. «Трайдент» гэжэ ракетэнүүдые абаад ябаhан уhан доогуур тамардаг онгосо. Эдэниие бүтээлгэдэ ба хангалгада гаргашалагдаhан мүнгэнэй шэгшын шэнээн холторхой мүнгэн Мартын сэдхэлэй байлгада хүрэхэ hэн.

ТАСС-ай фотохронико.

ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТРЭЙ ХӨӨРӨӨН

ДЕЛИ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хани ёhоной албанай хэрэгээр Индидэ ерэхээ байhан ушар түүхэтэ үйлэ хэрэг болохо юм гэжэ Индиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Нарайан Датт Тивари Бүхэиндиин радиогоор интервью үгэхэдөө мэдүүлээ. Совет хүтэлбэрилэгшын албанай хэрэгээр ерэлгэ ганса Индиин болон Советскэ Союзай хоорондохи харилсаае саашадань бэхижүүлгэлэ бэшэ, харин бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал хангалгада ехэ үүргэ дүүргэхэ байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Хоёр ороной хоорондохи харилсаае үргэдхэлгын гол шухала асуудалнууд, тэрэ тоодо индиин-совет экономическа харилсаае саашадань хүгжөөлгын, мүн уласхоорондын байдалай үндэhэн шухала асуудалнууд индиин-совет дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй Делидэ болохоёо байhан уулзалганудай, хөөрэлдөөнүүдэй зүблэхэ зүйлдэ табигдаха байна гэжэ Индиин гадаадын хэрэгүүдэй министр хэлэбэ.

ХҮДЭЛӨӨНЭЙ КОНФЕРЕНЦИ НЭЭГДЭБЭ

БЛЭКПУЛ. «Ядерна буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө хүдэлөөн» гэhэн дайн дажарта эсэргүү Великобританиин эмхиин жэл бүриин конференци Англиин энэ курортно хотодо боложо байна. Совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй hаяхан Рейкьявигта болоhон уулзалтые хараада абажа, энэ талаар бэелүүлэгдэжэ байhан пропагандистска хүдэлмэриие хубилгаха гээшэ бидэнэй гол зорилго болоно гэжэ эмхиин хүтэлбэрилэгшэд пресс-конференци дээрэ мэдүүлhэн байгаа. Рейкьявигта СССР-эй баримталан бэелүүлhэн хараа бодолые буруугаар харуулха талаар шэглүүлэгдэhэн баруунай зарим политигуудай харюусалгагүй hэдэлгэнүүд энэ эмхиин гэшүүдэй hанаагь зобооно. Тиихэдээ Сагаан байшангай хараа бодолые сагааруулха гэhэн hэдэлгэ гаргана.

Хүдэлөөнэй түрүүлэгшэ Пол Джонс энэ хуралдаае нээхэдээ, ядерна буу зэбсэгүүдые хуряалгын хэрэгтэ хойшо татахые hэдэжэ байhан баруунай зарим оронуудай, нэн түрүүн США-гай ба Великобританиин хүтэлбэрилэгшэдэй hэдэлгэнүүдые буруу hүргэхын тула тэмсэлээ эдэбхижүүлхыень делегадуудые уряалhан байгаа.

КЛАРКЫН МЭДҮҮЛГЭ

ОТТАВА. Эрдэм ухаанай, гэгээрэлэй ба соёлой талаар Советскэ Союзтай харилсаа холбоогоо hэргээхые Канадын правительство хүсэнэ гэжэ Канадын гадаадын хэрэгүүдэй министр Джозеф Кларк Торонтодо журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. Эрдэм ухаанай, гэгээрэлэй ба соёлой талаар СССР-эй болон Канадын хоорондохи харилсаанай программые Канадын правительство нэгэ талаhаа 1979 оной декабрь hарада таhалдуулаа hэн гэжэ тэрэ hануулба. Тиихэдээ Афганистандахи байдал тушаа асуудалда СССР-эй хараа бодолые хубилгахые хүсэhэн байгаа хэбэртэй.

«Дурсагдаhан hалбаринуудта Советскэ Союзтай харилсаагаа болюулhан ушарай ямаршье үрэ дүн үгөөгүй байhаниинь элитэ»,— гэжэ Джозеф Кларк мэдүүлбэ.

М. В. Ломоносовой түрэhөөр 275 жэлэй ойдо

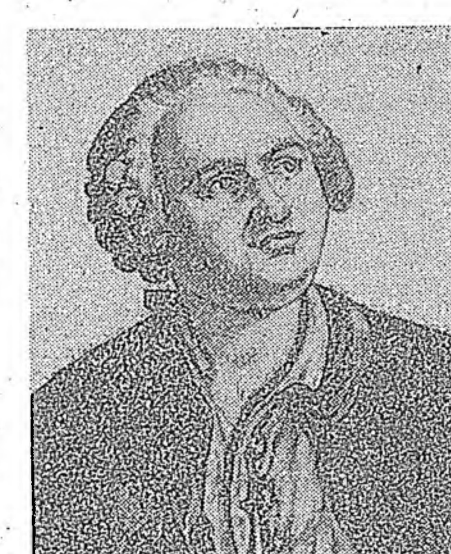

ЭРДЭМТЭ, ПОЭТ, ГЭГЭЭРҮҮЛЭГШЭ

Ородой агууехэ эрдэмтэ-энциклопедист Михаил Васильевич Ломоносовой түрэhөөр 275 жэлэй ой 1986 оной ноябриин 19-дэ гүйсэхэнь. Мүнөө үеын байгаали шэнжэлдэг эрдэмэй үндэhэ hууриие табигшадай нэгэн болохо Ломоносовой түрэhэн үдэрые үргэнөөр тэмдэглэхыень ЮНЕСКО-гэй генеральна конференци уласхоорондын олониитые уряалба.

ЛОМОНОСОВ — ородой эрдэм ухаанай өмөгөрхөл мүн. Тэрэнэй эрдэм ухаанай hонирхол айхабтар үргэн ехэ байhан юм. Агууехэ эрдэмтын оюун ухаан бодол байгаали шэнжэлдэг эрдэмэй бүхы hалбаринуудта (хими, физикэ, геологи, астрономи болон бусад), ашагта малтамал шанаржуулгын хэрэг ба металлургида, географи болон экономикодо, түүхэ ба хэлэ бэшэг шэнжэлгэдэ, поэзи болон литературада, хүн зоной үдэсын ба арад түмэнэй элүүрые хамгаалгын асуудалнуудта хабаатай байhан юм гэхэ. Эдэ бүхы hалбаринуудай түд бүхэндэ тэрэ шэнэ юумэ түрүүлэн нээhэн намтартай.

Бодосой ба элшэ хүсэнэй зандаа байдаг жама ёhые нээлгэ хадаа М. В. Ломоносовой научна эгээл ехэ туйлалта мүн. 1748 оной июлиин 5-да Леонард Эйлертэ эльгээhэн бэшэг соогоо тэрэ энэ жама ёhые иигэжэл найруулhан байгаа: «Хэрбээ ямар нэгэн юумэндэ ондоо юумэнэй нэмэбэл, ямар бэ даа ондоо юумэнhээ тэрэнэй таhалагдан абтадагтал адли байгаалида бүхы хубилалтанууд боложо байдаг... Энэнь байгаалиин бүгэдэ ниитын жама ёhон болоно». Ломоносов — дулаанай теориин, атомно-молекулярна теориин, газуудай кинетическэ теориин үндэhэ hууриин, электрическэ үзэгдэлнүүдэй хайшан гэжэ бии болодог байhан тухай hургаалай, элдэб үнгэнүүдэй теориин автор юм. Астрономиин талаар тэрэ ехэ нээлтэнүүдые хэhэн байhаа. Адаглалганууд болон тоолой тодорхойлолгонуудые үндэhэлэн, тэрэ «Үүрэй Солбон Наранда ямар нүлөө үзүүлдэг бэ» (1761 он) гэжэ зохёол соогоо Үүрэй Солбон дээрэ атмосферын бии байhые түрүүлэн элирүүлэн нээгээ hэн.

Хэлэ бэшэгэй талаар хэгдэhэн шэнжэлгэнүүд, зохёолнууд Ломоносовой шэнжэлхы ажал ябуулгада ехэ hуури эзэлhэн байгаа. 1748 ондо хэблэгдэжэ гараhан «Риторико» тэдэнэй дундаhаа олондо илангаяа үргэнөөр мэдээжэ болоо hэн. Гоё hайхаар хэлэжэ hуралгын энэ ном Россин эрдэм бэшэгтэй хүнүүдэй сэг үргэлжэ уншажа, хэрэглэжэ байдаг ном болоhон юм. Тэрэ XIX зуун жэлэй гушаад он болотор хэблэгдэжэ гараhан ородой иимэрхүү бүхы номуудай үндэhэ hуурида табигдаhан байгаа. Ломоносовой «Россин грамматика» ороной соёлой ажабайдалда ехэ үйлэ хэрэг болоо hэн. Гадаадын оронуудай олохон хүнүүд энээн соо испан хэлэнэй жабхалан гоё hайханиие, француз хэлэнэй сог залиие, немец хэлэнэй хүсэтэйе, итальян хэлэнэй үнжэгэн зөөлэниие, грек болон лата хэлэнүүдэй баялигые, тодо тобшо байhые олохо байна гэжэ тэрэ оршол соонь ород хэлые тодорхойлон бэшэhэн юм гэхэ.

Дээдэ hургуули болон гэгээрэлэй асуудалнуудаар тэрэ ехэ юумэ хэhэн байгаа. 1755 ондо тэрэнэй үүсхэлээр Москвагай университет байгуулагдажа, XVIII зуун жэлэй түрүү научна ба демократическа ухаан бодолой түб болоо hэн. Ломоносов эрдэм ухаае нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлэгшэ байгаа. Тэрэ өөрынгөө зохёолнуудые хэблүүлхэhээ гадна, гадаадын оронуудай эрдэмтэдэй зохёолнуудые ород хэлэн дээрэ оршуулдаг, гэхэ зуура эрдэм ухаанай темэнүүдээр шүлэгүүдые бэшэдэг бэлэй. Тэрэ мүнөөнэй эрдэм ухаанай журналистикын үндэhэ hуури табигшадай нэгэниинь болоно гэжэ хэлэхэ шухала.

Баруунай оронуудта Ломоносовой зохёолнууд үсөөхэн бүлэг мэргэжэлтэдтэ, нэн түрүүн физигүүдтэ, химигүүдтэ мэдээжэ байгаа. Тэрэниие мэдэхэ, таниха хүнүүд ехэтэ хүндэлдэг hэн. Тиихэ үедэ Россиhаа гаража ошоод, Берлинэй Наукануудай академиин гэшүүн болоод байhан Леонард Эйлер Ломоносовой зохёохы, шэнжэлхы ажал ябуулга тухай иигэжэ хэлэhэн байдаг: «Господин Ломоносовой зохёолнууд имагтал hайн бэшэ, харин эрхим байhаараа шалгарна. Юундэб гэхэдэ, тэрэ эгээл оюун ухаатай хүнүүдэйшье найруулан тодорхойлжо шадахагүй физическэ ба химическэ бодосуудые гүнзэгы үндэhэ баримтатайгаар найруулдаг юм. Тэрэнэй шэнжэлгэ найруулгануудай тодо зүб байhанда этигэн найданаб. Физическэ болон химическэ үзэгдэлнүүдые ойлгуулхын тула тэрэ оюун бэлигтэй, хурса ухаатай хүн юм».

Академик П. Л. Капица нэгэтэ уран хурсаар иигэжэ тэмдэглээ hэн: ...«Ломоносов урагшатай байгаа — Петербург ошожо, Наукануудай академидэ ородой түрүүшын эрдэмтэдэй нэгэниинь болоо hэн. Гэбэшье Ломоносовой түрүүшын ород эрдэмтэ бололго, Наукануудай академидэ бүришье урагшатай байба».

Юундэ Ломоносов ородой түрүүшын эрдэмтэ болоhон юм? — гэhэн асуудал уншагшад табихадаашье магадгүй. Юундэб гэхэдэ, тэрэ үедэ Петербургын Наукануудай академиин бүхы академигүүд гадаадын оронуудай хүнүүд байгаа. Юрэнхы дээрээ Ломоносовой ажаябадал хадаа хаанта Россин эрхэ байдалда өөрсэ шухаг үзэгдэл болоно. Россин полярна дүхэригэй саанахи Архангельска губерниин үзэг бэшэггүй загаhашанай хүбүүн арбан юhэтэйдөө гэрhээ тэрьедэн гаража, Москва ошоод, бусад уг изагууртанай үхибүүдые абадаггүй байhан ушарhаань, дворянинай хүбүүн гээшэб гэжэ худалаар хэлэжэ, Славян-грек-латин академидэ (дунда hургуулиин хэмжээндэ адлирхуу) hурахаяа ороо hэн. Хэдэн жэлэй үнгэрхэдэ, тэрэнэй худалаар хэлэhэнэйнь элирүүлэгдээшье hаань, Ломоносовой оюун бэлиг элиржэ, император Петр Первый гэгшэтэй хамта ажал ябуулагша байhан архиепископ Феофан Прокопович бэлигтэй бэрхэ хүбүүнэй түлөө hанамжаяа хэлээ hэн. Тиигэжэ Ломоносовые академиhаа гаргахагүйhөө гадна, эрхим бэрхэ 12 hурагшадай тоодо оруулжа, Петербургын Наукануудай академиин дэргэдэхи университедтэ дээдэ hургуулида hурахыень, удаань тэндэhээ университедэй эрхим бэрхэ гурбан студентнэрэй тоодо оруулжа, мэргэжэлээ дээшэлүүлхыень Германи эльгээhэн байгаа.

1741 ондо Эхэ орондоо бусажа ерэхэдээ, тэрэ научна шэнжэлгэнүүдые үргэнөөр хэжэ эхилээ hэн. Тиихэдээ эрдэм ухаанай талаар ехэ амжалтануудые туйлахадань, дүрбэн жэлэй үнгэрхэдэ гэхэ гү, али 1745 оной июлиин 25-да ородой императрица Елизавета — Петр Первын басаган — Ломоносовые академиин гэшүүн болгожо hунгаха тухай указда гараа табяа hэн.

Манай орон дотор М. В. Ломоносовой дурасхаалые гүнзэгыгөөр хүндэлдэг. Үйлсэнүүд, талмайнууд, хото городууд тэрэнэй нэрээр нэрлэгдэнхэй. Тэрэнэй эмхидхэн байгуулhан эгээл ехэ дээдэ hургуули — Москвагай гүрэнэй университет Ломоносовой нэрэмжэтэ юм. Ородой элитэ ехэ эрдэмтэ-энциклопедистын ой үргэнөөр тэмдэглэгдэхэ байна. Ойн баяр Москвада, Ленинградта, Архангельскда — тэрэнэй ажабайдал болон ажал ябуулгатай нягта холбоотой хотонуудта үнгэргэгдэхэ.

Игорь ТРУТНЕВ.
(АПН).

УЛАСХООРОНДЫН КОНГРЕСС

ГАМБУРГ. Политическа хүсэл эрмэлзэлтэй байгаа hаа, ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые нилээд хорооха талаар шэглүүлэгдэhэн зүб найрамдалай аша туhада үгэсэ ойлголсоо болохо байна гэжэ эндэ боложо дүүрэhэн эрдэмтэдэй уласхоорондын конгрессто хабаадаhан 20 гаран ороной эрдэм ухаанай элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад мэдүүлбэ.

«Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха замаар дабшаха» гэhэн уряа доро үнгэрhэн хуралдаанда хабаадагшадай хамтын заседанинууд дээрэ мүнөө үеын гол шухала асуудалнууд, тэрэ тоодо совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй Рейкьявигта болоhон уулзалгын дүнгүүд, буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар СССР-эй оруулhан үндэhэн шухала дурадхалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа. Эдэ үүсхэлнүүд буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэдэ, дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал хангалгада шухала үүргэ дүүргэхэ арга олгохо байна гэжэ үгэ хэлэгшэдэй олонхинь тэмдэглээ.

«Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар Гамбургын дурадхалнууд» гэhэн документые эрдэмтэд баталан абаба. Али бүхы ядерна туршалгануудые дары болюулха, СССР-эй болон США-гай стратегическа буу зэбсэгүүдые эрид хороохо эрилтэнүүд тэрээн соо табигдана.

Вашингтоной хүтэлбэрилэгшэдэй бэелүүлжэ байhан «одото дайнай» программа ядерна дайнай аюулhаа хүн түрэлтэниие аршалан хамгаалха замда ехэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулна гэжэ хуралдаанда хабаадагшад мэдүүлбэ.

НИКАРАГУАГАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ЭКОНОМИЧЕСКА ТҮСЭБҮҮД

МАНАГУА. Американ хархис хүсэнүүдэй эзэрхэг түримхэй ябуулганууда улам үргэдхэжэ байгаашье hаань, Никарагуагай революционно правительство 1987 ондо национальна бюджедээ энэ жэлэй хэмжээндэ үлөөхые оролдохо юм гэжэ Национальна сүлөөрэлгын Сандинис фронтын национальна хүтэлбэриин гэшүүн, республикын гадаадын экономическа харилсаанай министр Генри Руис мэдүүлбэ. Гэхэтэй хамта нөөсэнүүдые улам бүри гамтайгаар хэрэглэхэ талаар шэглүүлэгдэhэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ юм гэжэ тэрэ Леон департаментда үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Гэбэшье эдэ бүгэдэ ажалшадай, үгытэй ядуу байдалтай хүн зоной аша туhада бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулха ёhогүй.

Сандинис правительствын экономическа ба мүнгэн hангай политика үйлэдбэриие hайжаруулха, гаргаша багатайгаар экономическа үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаха талаар шэглүүлэгдэхэ байна гэжэ Г. Руис тэмдэглээ.

ОРОНОЙНГОО ПОЛИТИКА ТУХАЙ

МАПУТУ. Мозамбигай Арадай Республика саашадаашье зүб найрамдалай политика бэелүүлхэ юм гэжэ Фрелимо партиин түрүүлэгшэ, НРМ-эй президент Жоаким Чиссано эндэ мэдүүлбэ. Мозамбик hайн хүршэ ёhоной болон харилсаа холбооной үндэhэ hуури дээрэ Африкын урда хубида өөhэдынгөө политика урдынхидал мэтэ бэелүүлхые хараална гэжэ тэрэ Мапутуда байдаг гадаадын оронуудай дипломадуудай урда үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

Гэхэтэй хамта манай ороной бэеэ дааhан байдалые, газар дайдынгаа бүрин бүтэн байлгые бүхы хүсөөрөө хамгаалха гээшэ бидэнэй уялга болоно гэжэ тоолонобди гээд президент хэлэбэ. Африкын урда хубида гансал ЮАР дайн дажарай, түгни түбшэн бэшэ байлгын, бусад оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсалгын, эзэрхэг түримхэй ябуулгын хараа шугамые баримтална. Мозамбик болон тус районой бэеэ дааhан байдалтай бусад оронуудта эсэргүүгээр Преториин бэелүүлдэг эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта эсэс табихыень Ж. Чиссано уласхоорондын олониитые уряалба.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

ОЛОН ОРДЕНТО СЭРЭГШЭ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэ баатар габьяа харуулhан морин сэрэгэй хоёрдохи корпусой гвардейскэ полкын тухай материал суглуулхаяа СССР-эй Оборонын министерствын Түбэй архив соо хүдэлжэ ябахадаа туршада хүдэлhэн байhан. Архив соо хүдэлжэ байха үедөө нютагаймнай олон тоото хүбүүдэй фронт дээрэ гаргаhан баатаршалга тухай hонирхолтой материалнуудтай дайралдаhан тухайгаа үргэн олон уншагшадта хөөрэжэ үгэхэ дуран хүрэнэ.

Тарбагатай тосхондо түрэhэн Георгий Гусляковой ордендо зүүршалагдаhан документ hонирхол татаба. Тэрэ Т-34 танкын механик-жолоошоноор нэгэдэхи танкова армиин гвардейскэ 8-дахи корпусто Карпат шадар алба хэhэн байба.

Нютагаймнай хүбүүн hаял хори хүрэжэ ябахадаа, сэрэгэй албанда мордоhон юм. Георгий Гусляков дайнай жэлнүүдтэ ёhотойл сэрэгшэ байhанаа харуулжа шадаа. Тэрэ өөрынгөө танкаар дайсанай тала руу добтолходоо, айха hүрдэхые мэдэхэгүй. Сибириин зүрхэтэй хүбүүдэй нэгэн ябаhан гэшэ. Танкист Гусляков Сталинград хотоhоо эхилээд, Берлин хүрэтэр фашис зээмдэгшэдые намнахадаа, олониие гайхуулхаар баатаршалга гаргаа. Энэхэниие 1942 оной сентябриhаа эхилээд 1945 оной Илалтын үдэр хүрэтэр абаhан дайшалхы орденуудынь гэршэлнэ.

Фронт дээрэ дайлалдажа ябахадаа, ямар габьяа гаргаhанайнгаа түлөө хэдэн хэдэн сэрэгэй шагнагдаhан юм гэhэн асуудалда харюусая.

Түрүүшын шагнал—сэрэгшын Алдар Солын III шатын орден 1944 оной февралиин 10-да Г. Гуслякотто барюулагдаhан байна. Энэ орденоо Казатин город руу добтолходоо хүртэhэн байба: Эндэ тэрэ хорёод гитлеровецүүдые, гурбан мотоцикл, сэрэгшэдые ашаад ябаhан дүрбэн автомашина танкаараа даража гараhан юм. Үдэрэй туршада дайшалхы экипаж хоёр танк, хэдэн томо буу болоод зуугаад фашистнуудые үгы хэhэн байна.

Хоёрдохи—Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай II шатын орден 1944 оной июль hарада барюулагдаа. Георгий Гусляковой экипаж Баруун Буг, Сан ба Висла мүрэнүүдые гаталха үедэ бэеэ харуулаа. Жэшээнь, июлиин 19-нэй үдэр тэдэнэр Баруун Буг мүрэн гаталhар, бусадhаа түрүүлэн добтолгодо ороhон байна. Мүн июлиин 24-дэ Олешице хотодо табан танк, хоёр томо буу, зуугаад немецүүдые хюдаргажа хэhэн юм.

Гурбадахи шагнал—Улаан Одоной орден 327-дохи үндэрые добтолон абахадаа хүртэбэ.

Тэрэшээлэн дүрбэдэхи, табадахи шагналнууд—сэрэгшын Алдар Солын, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай II шатын орденууд 1945 оной март hарада барюулагдаhан байна. Энэ үе соо тэрэнэй экипаж дайсанай хэдэн олон зэбсэг, техникэ, сэрэгшэдые үгы хэhэн байгаа бшуу.

Улаан Тугай орден Гуслякотой зургаадахи шагналынь болоно, «1945 оной апрель hарада полктоёо Берлин хотодо добтолго хэжэ ороходоо, Гусляковой экипаж баатар зоригтой сэрэгшэд байhанаа дахинаа харуулаа. Эдэнэр бусадhаа түрүүлэн Берлин шадарха hууринуудта нэбтэржэ ороhон байна. Тээд тэрэнэй танк эбдэржэ зогсобо. Дайсанай хэдышье ехээр буудажа байбашье, Гусляков машинаяа түргэн сэг соо забахарилаад, дахинаа добтолгодо ороhон байха юм» гээд бэшээтэй шагналайнь хүүдэhэ уншахада үргэн баяр түрүүлхэ бэлэй.

Долоодохи шан хайрань—Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай II шатын орден. Гвардиин старшина Гусляков энэ орденые гурбадахи хүртэхэдөө Хессенвинкель hууриние эзэлхэдээ шалгарhан байна.

Нютагаймнай хүбүүн магнэжэ эрэлхэг зүрхэтэйгөөр дайлалдажа, долоон ордентэй, хэдэн медальнуудтай тоонто нютагаа бусажа ерэhэн юм.

Агуухэ Илалтын 40 жэлэй ойн үдэртэ нүхэр Гусляковто наймадахи шан—Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын I шатын орден нютагаарань ажалшад тэрэнэй мэ алдар тащаган доро баюулагдаа hэн.

Георгий Иванович Гусляков дайнай hүүлэй жэлнүүдтэ арадай депутадуудай Улаан-Үдын районно Соведэй секретаряар, колхозой түрүүлэгшээр, арад зоной хэрэглэмжэ хангадаг нэгэдэлэй директорээр хүдэлөө. Мүнөө тэрэ наhа-найнгаа амаралтада гаранхай.

С. ХАНДАЖАПОВ,
дайнай ветеран.

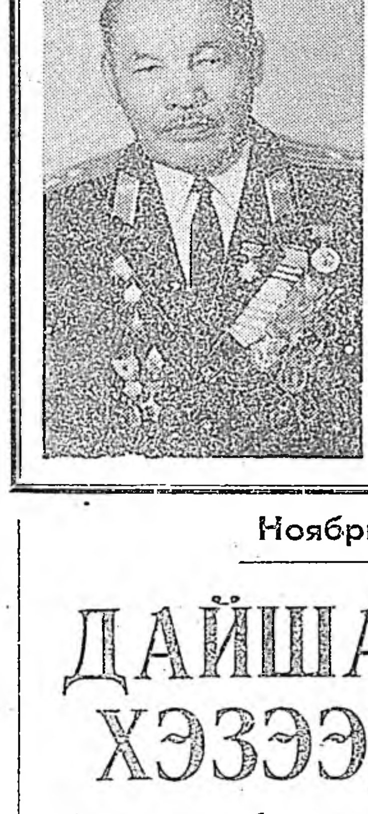

Ф. Т. БУДАЖАБЭ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай эдэбхитэйгээр хабаадагша, 1940 онhоо КПСС-эй гэшүүн, отставкада байдаг полковник Ф. Т. Будажабэ 73-тай боложо ябатараа наhа бараба.

Ф. Т. Будажабэгэй бүхы ажаябадал болон ажал ябуулга Совет Армитай таhаршагүй холбоотой байгаа. Улаан армеецhээ полковник — Буряадай АССР-эй сэрэгэй комиссар хүрэтэр зам гаталhан байна. 1932 оной октябриин 15-да тэрэ hайн дураараа, Ленинскэ комсомолой путевкоор Улаан Армиин зэргэнүүдтэ жагсаад, 38 гаран жэл алба хэhэн байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай фронтнуудта дайлалдаhан байгаа.

Тэрэ албата уялгаяа үнэн сэхээр дүүргэдэг, үнэниие баримталдаг, эрилтэ ехэтэй командир, анхаралтай нүхэр байhан юм.

Буряадай АССР-эй сэрэгэй захиргаанай органуудые 18 жэлэй туршада толгойлжо, тэдэниие хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ хүсэ шадалаа, эршэ хүсэеэ зорюулhан юм.

Ф. Т. Будажабэ республикын ниитын-политическэ байдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг hэн. Тэрэ КПСС-эй обкомой гэшүүн, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар hунгагдажа байгаа юм.

Улаан Тугай хоёр орденоор, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай I ба II шатын орденуудаар, Улаан Одоной орденоор, олон медальнуудаар тэрэниие шагнажа, Ф. Т. Будажабэгэй дайшалхы ба ажалай габьяае Эхэ оронмнай үндэрөөр сэгнэhэн юм.

Федор Тогочеевич Будажабэ тухай гэрэлтэ дурсалга тэрэниие мэдэхэ, тэрэнтэй хамта алба хэhэн ба хүдэлhэн хүнүүдэй сэдьхэлдэ хэтэдээ үлэхэ.

А. М. Беляков, А. А. Бадиев, В. Б. Сага... гапов, Н. М. Кирдеев, В. А. Сахьянов, В. ... В. И. Жуков, Е. М. Мацуков, Е. М. Егоров.

Ноябриин 19—Ракетнэ сэрэгүүдэй ба артиллериин үдэр

ДАЙШАЛХЫ ДОХЁОДО ХЭЗЭЭДЭШЬЕ БЭЛЭН

Совет арад жэл бүхэндэ ноябриин 19-дэ фронтовигуудартиллеристнүүдэй мартагдашагүй баатаршалга ба дайшалхы габьяае магтан дурдадаг, мүнөө үеын ракетчигүүд болон артиллеристнүүдые амаршалдаг, хүсэтэ ракетнэ болон артиллериин буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргадаг оборонно промышленностиин эрдэмтэд болон конструкторнуудта, инженер болон технигүүдтэ, хүдэлмэришэдтэ баяр баясхалан хүргэдэг гээшэ.

1944 ондо тогтоогдоhон артиллериин үдэр 1964 онhоо ракетнэ сэрэгэй ба артиллериин үдэр гэжэ тэмдэглэгдэнэ. Мүнөө энэ hайндэр манай обществын хүгжэлтын шэнэлэн хубилгагдажа байhан, КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй үедэ тэмдэглэгдэжэ байна. Социалис обществые хамгаалжа байhан бүхы сэрэгшэдтэл адли ракетчигүүд болон артиллеристнүүд КПСС-эй XXVII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые нэгэн hаналтайгаар hайшаан дэмжэнэ, түрэл партидаа инаг дуратай, этигэл найдабаритай байhанаа, Совет Эхэ оронойнгоо оборонын хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа үгэхөөр бэлэн байhанаа мэдүүлнэ.

Совет артиллериин дайшалхы зам 1917 оной октябриин үдэрнүүдhээ эхилhэн юм. Петроград болон Царицын шадар, Каховко ба Перекопые абалгада, граждан дайнай бүхы фронтнууд дээрэ артиллеристнүүд Соведүүдэй засагай түлөө тэмсэлдэ баатаршалга, шэн зориг харуулhан.

Түрүүшын табан жэлнүүдэй туршада Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые бэхижүүлхэ, шэнэ түхэлэй буу зэбсэг болон дайшалхы техникээр хангаха талаар Коммунис партимнай асари ехэ хүдэлмэри хэhэн байна. Артиллериин элдэб калибрай шэнэ 25 системэ зохёон бүтээгдэжэ, хариин арминуудайхиhаа холо үлүү болоо hэн. Тиигэжэ 1941 ондо Совет Армиин артиллериин бүхы буугай тоо 67.335-да хүрэhэн юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайн Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ бүхы талын айхабтар шанга шалгалта болоо. Түрэл Коммунис партиимнай сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро, Эхэ оронноймнай олон арадуудай хүсэлэл оролдолгоор, тэрэнэй зориг түгэлдэр сэрэгшэдэй хүсөөр илалта түйлагдаhан гээшэ. Дайнай түрүүшын үдэрhөө эхилээд, hүүлшынь үдэр хүрэтэр сэрэгшэд-артиллеристнүүд фашизмые hүнөөн дараха хэрэгтэ хубитала ехээр оруулhан байна. Тэдэнэй харуулhан баатаршалгые гүрэн түрэмнай үндэрөөр сэгнээ. 1 миллион 600 мянган артиллерист орден, медальнуудаар шагнагдаа. Аяар 1800 артиллерист Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй.

Фашизм болон милитаризмын эзэрхэг түримхэй добтолхы хүсые бута сохиhон совет арадай, тэрэнэй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түйлаhан түүхэтэ илалта социалис байгуулалтын илагдашагүй хүсэ шадалые, капитализмhаа холо hайн, булюу байhаниень элирхэйлэн харуулhан.

Социалис Эсэгэ ороноо хамгаалжа байhан бүхы түрэлэй сэрэгтэй хамта мүн ракетчигүүд болон артиллеристнүүд совет хүнүүдэй амгалан ажалые бата найдамтайгаар харууhална. Стратегическэ шэглэлтэй ракетнэ сэрэгүүдэй 27 жэлэй түүхэ юрын сэмгэтэ артиллери ба алдар суута «Катюшаhаа» эхи захатай. Советскэ Союзда эсэргүү ракетно-ядерна дай хэхэ гэhэн империалистнуудай эзэрхэг түримхэй түсэбтэ харюу болгон дайшалхы үндэр бэлэдхэлтэй ракетнэ сэрэг байгуулагдаhан юм. Тэрэнэй мүндэлэн бэхижэлгэ Коммунис партиимнай хүтэлбэри доро үнгэрhэн. 1947 оной сентябрьда түрүүшын баллистическэ ракетэ туршагдаа hэн. 1949 ондо СССР ядерна зэбсэг туршаа. Табинай онуудай hүүл багта түби хоорондын баллистическэ ракетэнүүд туршагдаа. Оронноймнай стратегическэ ядерна хүсэнүүдэй бүридэлдэ стратегическэ шэглэлтэй ракетнэ сэрэг ородог юм. Дайсанай ядерна гэнтын добтолгодо сагдары үй дэлдэмэ шанга сохилтоор харюусан, эзэрхэг түримхэй ябуулгыень таhалдуулха гэhэн харюусалга ехэтэй зорилго энэ сэрэгэй урда табигданхай. Энэ хадаа эзэрхэг түримхэй ямаршье дайсаниие бута сохилгодо зэбсэгтэ хүсэнүүдээ бэлэн байлгаха тухай манай партиин программна хараа шугамhаа эшэ үндэhэтэй.

Мүнөө ракетнэ сэрэгнай хүгжэлтын шэнэ шатада гаргагдажа, Эхэ оронойнгоо, социалис хани нүхэсэлэй оронуудай бата найдамтай хуяг болонхой. Энэ түрэлэй сэрэг мүнөө үе сагай ракетнэ эгээл hайн комплекснуудаар хангагданхай. Тэдэниие ашаглалгын бүхы хүдэлмэри автомат аргада оруулагдаhан. Тиимэ дээрэhээ дайшалхы бэлэн байлгын үндэр хэмжээн хангагдана. Ракетнэ техникын бата найдамтай байлгань, мэргээр буудалгань, хараада абтаhан объект усадхалгань эрид дээшэлээ.

Совет артиллери өөрынгөө хүгжэлтэдэ хэдэ хэдэн шата дабан гаража, дайнай hүүлэй жэлнүүдтэ шанарай талаар ехэхэн хубилалтада ороо. Тактическа ба оперативна-тактическа шэглэлтэй ракетэнүүдэй бии болгогдоhон ушарhаа газараар дабшадаг сэрэгэй ракетнэ сэрэг эмхидхэгдэhэн юм. Энэ сэрэг артиллериин бүхы түрэлэй сэрэгтэй хамтаруулагдан, газараар дабшадаг сэрэгэй ракетнэ сэрэг ба артиллери гэжэ нэрлэгдэнхэй. Пушечна, гаубичнa, реактивна, танкнуудые буудаха артиллери, залан шэглүүлэгдэдэг ракетэнүүд урдынхи мэтэ шухала үүргэ дүүргэдэг хэрэгсэлнүүд байhан зандаа. Совет артиллериин зэбсэгжэлдэ байhан эдэ бүхы системэнүүд мүнөө үеын дайнай эрилтэнүүдтэ сүм харюусаха зуураа, түргөөр, холо буудалгаар, hууряа hэлгэлгээр онсо шалгарна.

Стратегическэ ракетчигүүд болон артиллеристнүүд өөhэдынгөө урда табигдаhан зорилгонуудай харюусалга ехэтэйе сүм мэдэрнэ. Тэдэндэ дайшалхы ходододоо бэлэн байлга—тодорхой богони болзорто таарулагдаhан тоо бодолготой онсо шухала ойлгомжо. Ракетнэ комплекснуудта дайшалхы дежурство нэгэхэншье минутада таhалдадаггүй. Ушарынь гэхэдэ, амгалан сагай үедэ энэ албан гүрэн түрын онсо шухала дайшалхы даабари дүүргэжэ байдаг. Дайшалхы харуулда таhалгаряагүй, hэргэг жагсалга, энэ аюул ехэтэ зэбсэгые хэрэглэхээр хэзээдэ бэлэн байлга—Эсэгэ ороноо хамгаалгаар түрүүшын зэргэдэ хэгдэдэг албан мүн. Энэ албан хүн гэхэн бэшэ, үзэл бодолой талаар тэсэбэритэй, техническэ бэлэдхэлтэй, моральна ба физическэ талаар хатуужалтай хүнүүдэй хэхэ хэрэг. Стратегическэ даабари дүүргэхэ ракетнэ сэрэгтэ имагтал тиимэ хүнүүд алба хэдэг. Бүхы сэрэгшэд-ракетчигүүд коммунистнууд болон комсомолшуунууд байха, офицернүүдэй 90 гаран процентнь сэрэгэй ба тусхай дээдэ hургуули дүүргэhэн, бүхы офицернүүдэй 95,6 процентнь дунда ба тусхай дунда эрдэмтэй арга олоно.

Мүнөө үеын ракетчигүүд болон артиллеристнүүд Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда эрэлхэг зоригтойгоор хабаадалсаhан сэрэгшэдэй дайшалхы ёhо заншалнуудые арьбадхан, арюун нангинаар абажа ябадаг. Үдэр бүхэнэй үдэшын шалгалта дээрэ подразделениин сэрэгшэдэй списогтэ хэтэ мүнхэдөө оруулагдаhан геройнуудай нэрэ дуудагдадаг. Эсэгэ оронойнгоо түлөө ами наhаяа үгэhэн Советскэ Союзай Геройнууд — капитанууд И. И. Новоженов, Б. Л. Хигрин, ахалагша лейтенант А. А. Космодемьянский, ахалагша сержант Н. В. Колесников болон бусад мүнөөшье ракетчигүүдтэй сугтаа нэгэ зэргэдэ жагсаhан зандаа.

Амгаланшье сагай үедэ ракетчигүүд баатаршалга бага бэшээр харуулна. Солдадууд Д. Бушуев, В. Костенко, А. Хусанов, ефрейтор А. Кистанов, младша сержант В. Бабичев, лейтенантнууд В. Басов, И. Гаврилов, ахалагша лейтенант Ю. Дубровин, капитан Н. Кузнецов, майор Е. Гриванс, подполковник С. Горбатюк болон бусадай нэрэнүүд мэдээжэ болонхой. Хүнүүдые, дайшалхы техникээ абархын тулада тэдэнэр заахашье маргангүй гал дүлэн руу, үерэй уhа руу ороhон, дайшалхы hуралсалай зорилгонуудые дүүргэхэ үедөө ами наhаяа гамнадаггүй байhан.

Афганистанда алба хэжэ байhан сэрэгшэд-артиллеристнүүд интернациональна уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэ баатаршалгын ульгэр жэшээ харуулна. Олон офицер, солдат ба... нууд орден, м... шагнагдаа. Тэд... Брянцев, А. Ива... М. Кулов болон...

Совет Арми... хы сэрэгшэдтэл... гүүд, артиллери... дынгөө заншал... дайшалхы hурал... бандаа шэнэ... түйлан угтаба... амжалтатайгаар... даhан зорилго... ба политическэ... сэбүүд дүүргэж... дые дайшалхы... билга, артиллери... ганууд барандаа... хим» гэhэн... хэй. «КПСС-эй... шиидхэбэринүүд... хэбди, социалис... нуудые бата... хамгаалхабди!»... ро дэлгэрhэн... сөөнэй үедэ... литическэ hурал... рагшад улам... гэй түрүү... шалхы расчет... олонхинь шад... гэжэлтэд боло...

Туйлагдаhан... hанаагаа амгр... олгоногүй. Худ... гаха, онол арг... хай партиин... кетнэ сэрэгэй... коммунистнууд... гон абанхай... байлгаяа, эмх... дань дээшэлүү... шамаа шанга... онол аргануу... байна.

Стратегическ... эгээл ехэ хүс... ээзд. Тэдэнэр... руулда ходод... дэнэрэй дайш... га, шадабари... шэлүүлгэ импе... хэг түримхэй... дэ хаарта бол...

Генерал...

Манай тайлбари

УРЬhАЛАМЖА ЯАГААД АБАХАБ?

КПСС-эй XXVII съезд дээрэ баталагдан абтаhан «1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» дотор байрын гэрнүүдые бариха тушаа иигэжэ тодорхойлогдоно: **«Кооперативна болон өөрын гэр байра барилгые түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ туhа хүргэхэ. Гэр байра барилгын кооперативуудта, ажалшадай өөрынгөө мүнгэ зөөреэр, кредидээр, мүн предприятинуудай фонднуудай туhаламжаар өөhэдтөө тэдэнэй гэр байра бариха арга боломжонуудые үргэдхэхэ».**

Манай гүрэн хүн зоной үмсэдөө гэр бариха ябадалда али болохоор туhална. Жэшээлхэдэ, байгша оной 10 hарын туршада өөhэдөө гэр бариха дуратайшуулда манай республикын гүрэнэй банк 500 мянга гаран түхэриг мүнгэ урьhаламжаар үгэhэн байна. Эдэ урьhаламжын мүнгөөр Яруунын, Загарайн, Хэжэнгын, Хяагтын, Ахын районуудта илангаяа олон гэрнүүд бодхоогдоод байна. Эдэ районуудай хүн зон урьhаламжаар абаhан мүнгэеэ hайнаар ашаглана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй обком, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет хүн зоной өөhэдтөө үмсын гэр бариха тухай тусхай тогтоол баталан абаhан байна. Энэ тогтоолой ёhоор, республикын Госстрой болон районуудай агропромышленна нэгэдэлнүүд колхоз болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй хубиингаа хүсөөр гэр байра барихынь тулада сметнэ документацяар тэдэниие хангаха, мүн барилгада хэрэглэгдэхэ модо отолхоор газар зааажа үгэхэ уялгатай. Колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд өөртөө гэр барижа байhан ажалшадтаа модо отолхо, шэрэхэ, хюрөөдэхэ хэрэгтэнь туhалха, хэрэгтэй транспортаар хангаха ёhотой. Тиихэдэ Буркоопсоюзай правлени хубидаа гэр байра барижа байhан хүдөө нютагуудай ажалшадта сонхын шэл, хирпиисэ, шифер, хадааhа, лааг, шэрэ болон барилгын бэшэшье материалнуудые таhалгаряагүйгөөр худалдажа байхаар уялгалагданхай.

Районуудай хүтэлбэрилхы зургаануудай туhаламжаар колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд ажалhаа сүлөө үедөө хубидаа байрын гэрнүүдые барина. Өөртөө гэр байра баригшад барилгын элдэб онол аргануудые хэрэглэжэ шадаха гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Ажахынгаа захиргаанай туhаламжаар гэр бүлынхидэйнгөө хүсөөр барилга хэхэдэ таарамжатай. Хубидаа гэр баригшадые ээлжээнэй ёhоор тусхай үдэрнүүдтэ ажалhаань сүлөөлжэ, модо отолхо, шэрэхэ, хюрөөдэхэ хэрэгтэнь ажахын захиргаан транспортаар, пилорамаар туhална. Бэшүүрэй районой «Еланский» колхозой гэшүүд энэ талаар баян дүршэлтэй болоhон гээшэ.

Хубиин байрын гэр бариха талаар үшөө нэгэ арга бии. Энэ юун бэ гэхэдэ, ондоо тээhээ барилгашадай бригадануудые хүлhэлхэдэ болоно. Тэдэ бригадануудай гэрэй хана бодхоожо, оройень барижа дүүргэхэдэ, бэшэ хүдэлмэринь өөрынь хүсөөр хэгдэнэ. Мухар-Шэбэрэй «Одон» совхоздо энэ аргаар богонихон сагай туршада байрын 12 гэр баригдаа. Нэгэ гэрэй барилгада 5 мянган шахуу түхэриг гаргашалагдаа.

Эдэ бүгэдэhөө гадуур үшөө нэгэ арга байна. СССР-эй гүрэнэй банк колхоз болон совхозуудта, мүн гүрэнэй хүдөө ажахын бусадшье предприятинуудта байрын гэрнүүдые барилгадань удаан болзоротой хүнгэлэлтэтэй урьhаламжа үгэнэ. Ажахын иимэ урьhаламжын мүнгэнэй хахадыень (50 процент) экономическа урмашуулгын фондhоо, экономическа талаараа гээгдэнги ажахынуудайхи гүрэнэй бюджедhээ дарагдадаг. Урьhаламжын нүгөөдэ хахадыень колхоз, совхозуудай хүдэлмэришэд 20 жэлэй туршада бага багаханаар түлэдэг. Урьhаламжа хэрэглэн, хубидаа гэр барижа байhан хүн барилгынгаа сметнэ үнэ сэнгэй түлөө жэл соо 0,5 процент түлэхэ ёhотой.

Колхознигууд болон совхозой хүдэлмэришэд урьhаламжа хэрэглэн, хубиин гэр бариха гээ hаа, ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ мэдүүлгэ бариха зэргэтэй. Тэндэнь урьhаламжаар баригдаха гэрэйнь түхэл маяг, таhалгануудайнь хэмжүүр тухай, газаагуурхи барилгануудынь (дал, гараж, сарай, бани г. м.) заагдаhан байха. Мүн гэрэйнгээ барилгын дүүрэн сасуу тэрэнэйнгээ сметнэ үнэ сэнгэй 50 процентые 20 жэлэй туршада hара бүри түлэхэ гэhэн уялга абтаха ёhотой юм.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд сэрэгэй албанhаа ерэгшэдтэ, hая гэр бүлэ болоhон залуушуулда, мүн залуу мэргэжэлтэдтэ дээрэ хэлэгдэhэн түрүүшын взносые 10 процент хүрэтэр доошолуулха аргатай.

Өөртөө гэр бариhан колхоз болон совхозой ажалшад хүндэгүй шалтагаанаар 20 жэлэй болзорой дүүрээгүй байхада ажахыhаа гаража ошохо болоо hаа, гэр байраяа ажахыдаа тушааха ёhотой. Тиихэдээ тэрэ түрүүн түлэhэн взносоо, урьhаламжаар абаhанаа хэдыень бусаагааб, тэрэнээ ажахыhаа абаха болоно.

Тиихэдэ 3 мянган хүрэтэр түхэригэй гүрэнэй урьhаламжа республика доторнай хэрэглэгдэнэ. Хүдөө нютагуудай ажалшад гүрэнэй банкhаа 3 мянган түхэригэй урьhаламжа абажа, тэрэнээ арбан жэлэй болзорто түлэжэ гараха аргатай. Тиихэдээ 1 жэлэй туршада барилга хэхэ, 4 жэлынь хүнгэлэлтын жэлнүүд, харин арбан жэлэй туршада hара бүхэндэ бага багаханаар түлэhөөр, 3 мянгаяа бусааха. Иимэ урьhаламжа хэрэглэхэдээ, жэл соо 2 процент нэмэлтэ түлэгдэдэг юм.

Колхоз, совхозой болон ажахын тоосооной предприятинуудай хүдэлмэришэдтэ ажахынуудайнь зууршалгаар, мүн бусаахаб гэhэн уялгануудаарнь урьhаламжа үгтэдэг. Харин бюджетнэ эмхи зургаан болон организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд өөhэдөө урьhаар абаhан мүнгэеэ бусаахаб гэhэн уялга бэшэжэ үгөөд лэ мүнгэ абадаг байна.

Хубидаа байрын гэр урьhаламжын мүнгөөр бариха гэhэн хүн иимэ документнүүдые асарха ёhотой: барилгада үгтэhэн талмай тухай справка; районой архитекторэй баталhан гэрэй барилгын проект, байрын гэрэй барилга хэхэдэ үгтэhэн зүбшөөл, урьhаламжа абаха мэдүүлгэ; урьhаламжада үгтэhэн мүнгэ түлэхэ уялга.

Урьhаламжа абаха гэhэн ажахы Госбанкын зургаануудта иимэ документнүүдые асарха гэбэл: ажахын хүтэлбэрилэгшын баталhан барилга доторхи титульнэ список; хубиин гэр барихаар урьhаламжа абагшадай список; ажахын хүтэлбэрилэгшын баталhан проектно-сметнэ документаци болон сметын баталагдаhан тухай справка; гэрнүүдые бодхоохо календарна түсэб болон барилгын материалнуудаар хангагдаhан тухай справка, гүрэнэй банкhаа урьhаламжа абаhан тухай ажахын уялга-мэдүүлгэ.

Госбанкын зургаанууд ажахынуудай барилгын материалнуудые бэлэдхэхэдэ, тэдэндэ урьhаламжын сэнгээр 30 процент хүрэтэр аванс үгэдэг. Харин бэшэ хубинь барилгын ябаса хараалан үгтэдэг байна. Барилгын дүүрэhэнэй hүүлээр 15 үдэрэй болзорто энээн тухай акт табигдажа, Госбанкда тушаахадань, hүүлшынь хуби түлэгдэнэ. Байрын гэр барилга нэгэ жэлэй болзортой юм. Гэбэшье хэрэгтэй hаань, ажахын зууршалгаар Госбанк 6 hара гү, али 1 жэл хүрэтэр барилгын болзор hунаажа болохо.

З. НАГУСЛАЕВА,
Госбанкын Буряадай АССР-эй конторын урьhаламжын таhагай начальник.

Байгша оной ноябриин 20-до үглөөнэй 10 часhаа КПСС-эй Буряадай обкомой Политическэ гэгээрэлэй байшанда, ноябриин 22-то үглөөнэй 8 часhаа оперо болон баледэй театрта соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй делегадууд болон хабаадагшад бүридхэлдэ абтаха.

1986 оной ноябриин 20-до Улаан-Үдэ хотын үйлэдбэриин коллективүүд республикын районуудhаа ерэhэн съездын делегадуудые хүлеэн абаха. 19 час 30 минутада хотын театрнуудта тэдэнэртэ зорюулагдан зүжэгүүд табигдаха.

Буряадай АССР-эй соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездын делегадуудай анхаралда

1986 оной ноябриин 21-дэ үглөөнэй 9 часта съездын делегадуудай уулзалганууд болохо: клубай хүдэлмэрилэгшэдэй — Арадай уран бэлигэй болон соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин республиканска научно-методическа түбтэ [Красногвардейскэ үйлсэ, 32]; библиотечнэ хүдэлмэрилэгшэдэй — Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекэдэ [Ербановай нэрэмжэтэ үйлсэ, 4]; соёлой hургуулинуудай багшанарай — Түбэй городской библиотекэдэ [Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсэ, 17]; кинофикациин хүдэлмэрилэгшэдэй — «Прогресс» кинотеатрта; физкультурын болон спортын хүдэлмэрилэгшэдэй—физкультурын болон спортын республиканска комитедтэ [Кировэй нэрэмжэтэ үйлсэ, 33].

14 часта республиканска библиотекэдэ уран зохёолшодтой уулзалга болохо. 15 час 30 минутада КПСС-эй обкомой ехэ залда соёлой хүдэлмэрилэгшэдтэ правительственна шагналнууд барюулагдаха. 16 час 30 минутада В. И. Ленинэй хүшөөдэ сэсэгүүд табигдаха. 17 часта Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ Буряадай уран зураашадай выставкэ нээгдэхэ. 18 часта съездэ хабаадагшад Улаан-Үдэ хотын ажалша коллективүүдтэй уулзаха, ЛВРЗ-гэй, авиазаводой, нарин сэмбын комбинадай Соёлой байшангууд болон ордонгуудта тематическа клубна хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ.

Байгша оной ноябриин 22-то үглөөнэй 9 часта Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай байшанда республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съезд нээгдэхэ.

Эмхидхэлэй комитет.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси. «Социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын замаар». ТАСС-ай материал. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө: «Табан жэлэй түрүүшын жэлдэ габшагай түгэсхэл!» — материалнуудай суглуулбари. «Агропромой hонин» — суглуулбари. Сошордомо дохёо. «Нүхэдэйнгөө гуталшадай» үүргэ дүүргэхэдэ» — С. Жамсарановай корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаhанда. Профсоюзай ажабайдал: тоосоон ба hунгалта. «Хангалтатай гэжэ тэмдэглэгдээ» — В. Медведевэй статья. «Түрүүшүүлдэ юундэ яаранаб?»—Б. Гриценкын хэhэн экономическа шэнжэлэл (ТАСС). Эдеэ хоолой программа: шэнэдхэн хубилгалгын замууд.

Гурбадахи хуудаhанда. «Бүгэдэ дэлхэйгээрээ»—Г. Яцыковай статья. «Агуухэ эрдэмтэн»—М. В. Ломоносовой түрэhөөр 275 жэлэй ойдо зорюулагдаhан И. Трутневай статья (ТАСС). ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаhаа эльгээhэн мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Нютаг нютагай hонин. Мүнөөдэр Ракетнэ сэрэгүүдэй ба артиллериин үдэр. «Хэзээдэшье бэлэн» — В. Вишенковой статья (ТАСС). Спорт.

Сэнхир экран

РАКЕТНЭ СЭРЭГҮҮДЭЙ БОЛОН АРТИЛЛЕРИИН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.50—«Михайло Ломоносов». 2-дохи фильм. 12.10 — Шэнэ hонин (12.15 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ hонин. 15.50—Баримтата фильмүүд. 16.40—Б. М. Кустодиев. Бэшэгүүд болон дурсалганууд. 17.15—Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ. 17.45—«Харгын аюулгүй байдалые сахиха». 17.50—Концерт. 18.30 «...16-тай ба тэрээнhээ дээшэ наhатайшуулда». **Улаан-Үдэ.** 19.15—«Байгал» — мэдээсэлэй программа. **Москва.** 19.45 —«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00—«СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд хөөрэнэ». 20.10—**Ракетнэ сэрэгүүдэй болон артиллериин үдэр.** Стратегическэ шэглэлэй ракетнэ сэрэгүүдэй главнокомандалагша, СССР-эй оборонын министрэй орлогшо, Советскэ Союзай Герой, армиин генерал Ю. П. Максимов үгэ хэлэхэ. 20.25—«Арадай аялга дуунууд». 20.45 — «Михайло Ломоносов» — 2-дохи фильм. 22.00—Время. 22.30—Сутхэрами Раджхупати хатарха (Инди). 22.45—Уран зохёолшо Валентин Распутинда айлшаар. 23.45 —«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35—Географи. 7-дохи класс. 10.05, 15.00—Немец хэлэн. 11.05—СПТУ-гай hурагшадта. Астрономи. 11.35. 12.40 — Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 12.05 — С. Есенинэй шүлэгүүд. 13.10 — Байгаали шэнжэлгэ. 3-дахи класс. 13.30 — Обществоведени. 10-дахи класс. 14.00 — И. А. Бунин. Ажаябадалайнь ба зохёохы ажал ябуулгын хуудаhанууд. 15.30—«Түрэлхид ба үхибүүд». 16.00 —Шэнэ hонин. **Улаан-Үдэ.** 19.05 — Соносхолнууд. **Москва.** 19.15—Экологическа дневник. **Улаан-Үдэ.** 19.45 — «Уншал даа». 20.15 — «Ая ганга» (буряадаар). **Москва.** 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.20—Баримтата фильм. 21.30 —Ритмическэ гимнастика. 22.00 —«Время». 22.30—«Любочка» —уран hайханай фильм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95. Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73 п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00754. Заказ № 266. Индекс 04609